

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

PRAHA 2016

Bc. TEREZIE VALOVÁ

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

BENEDIKTOVA KNIHA

ŘEHOLE ZÁPADU

BENEDICT'S BOOK

MONASTIC RULE OF WESTERN

Vedoucí práce:

doc. ThDr. Kamila Veverková, Th.D.

Autor práce:

Bc. Terezie Valová

Na tomto místě bych ráda poděkovala děkance doc. ThDr. Kamile Veverkové, ThD., za cenné rady, věcné připomínky a čas, který mi věnovala, za inspirující i podporující přístup a za její vždy přítomnou ochotu a vstřícnost při vedení mé práce.

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 30. června 2016

Terezie Valová

ANOTACE

Tato práce zpracovává mnišskou řeholi - Regula Benedicti - z počátku 6. století, která ovlivnila vývoj celého západního mnišství, která si v proudu času uchovala své majestátní postavení a její duchovní nástroje mohou být inspirací i člověku světskému. Práce popisuje její vznik, ukazuje dochované opisy textu a obecně charakterizuje její praktickou a duchovní stránku. Následuje část, v níž je představena Regula Magistri, která sloužila jako předloha k tvorbě Regula Benedicti. Poslední a nejdelší část práce je výběrem kapitol duchovního rozměru, které otevírají dimenze lidské bytosti a slouží k jejímu probuzení pro nalezení pravého lidství.

ANNOTATION

The thesis deals with the Rule of Saint Benedict (Regula Benedicti), a monastic rule from the beginning of the 6th century which affected the development of the whole Western monasticism. The rule has maintained its majestic status over time and its spiritual tools keep on inspiring even secular people. The rule's origins are described, extant copies of the text presented and its practical and spiritual aspects generally characterized in the first part. The following part of the thesis introduces the Rule of the Master (Regula Magistri) which served as a source material for the Regula Benedicti. The last and longest part presents a selection of chapters the spiritual scope of which opens up human dimensions and serve to wake up people to find the true humanity.

KLÍČOVÁ SLOVA

Benedikt, řehole, mnich, opat, modlitba, poslušnost, mlčenlivost, pokora.

KEY WORDS

Benedict, rule, monk, abbot, prayer, obedience, secrecy, humility.

OBSAH

Úvod	10
1. Regula BENEDICTI	12
1.1. Text RB	14
1.2. RB poprvé v Čechách	15
1.3. Obsah RB	16
1.3.1. Praktické poselství RB	16
1.3.1.1. Mnichův den v modlitbách	17
1.3.1.2. Mnichova strava, oděv, lože	18
1.3.1.3. Stručný přehled dalších ustanovení	19
1.3.2. Duchovní poselství RB	20
2. Regula Magistri	23
2.1. Autor, datace, struktura	23
2.2. Obsah RM	24
3. Vybrané kapitoly RB	28
3.1. Incipit prologus	28
3.1.1. Naslouchej	29
3.1.2. Vojenská služba	31
3.1.3. Příbytek jeho království	33
3.1.4. Škola služby Páně	34

3.2. Quae sunt instrumenta bonorum operum	35
3.2.1. Verše 1-8	36
3.2.2. Verš 9	37
3.2.3. Verš 10	37
3.2.4. Verše 11-20	38
3.2.5. Verš 21	38
3.2.6. Verše 22-40	38
3.2.7. Verše 41-43	39
3.2.8. Verše 44-50	40
3.2.9. Verše 51-54	41
3.2.10. Verše 55-58	42
3.2.11. Verše 59-60	43
3.2.12. Verše 63-73	43
3.2.13. Verš 74	44
3.2.14. Verše 75-78	44
3.2.15. Shrnutí	45
3.3. De taciturnitate – O mlčenlivosti	45
3.3.1. Žvanění	46
3.3.2. Mlčení – prostor pro Boha	47
3.3.3. Shrnutí	49
3.4. De humilitate – O pokoře	49
3.4.1. První stupeň pokory	50
3.4.2. Druhý stupeň pokory	52
3.4.3. Třetí stupeň pokory	53

3.4.4. Čtvrtý stupeň pokory	54
3.4.5. Pátý stupeň pokory	55
3.4.6. Šestý stupeň pokory	56
3.4.7. Sedmý stupeň pokory	57
3.4.8. Osmý stupeň pokory	58
3.4.9. Devátý stupeň pokory	59
3.4.10. Desátý stupeň pokory	60
3.4.11. Jedenáctý stupeň pokory	61
3.4.12. Dvanáctý stupeň pokory	61
3.4.13 Shnutí	62
3.5. Cesta k dokonalosti	63
Závěr	64
Prameny	66
Odborná literatura	67
Elektronické zdroje	70
Příloha	71
Summary	74

Seznam zkratek

Zkratky názvu biblických knih podle ČEP:

Starý zákon

Gn	První Mojžíšova (Genesis)
Ex	Druhá Mojžíšova (Exodus)
Lv	Třetí Mojžíšova (Leviticus)
Dt	Pátá Mojžíšova (Deuteronomium)
Ž	Žalmy
Př	Příslloví
Kaz	Kazatel
Tób	Tóbit - Tóbijáš
Sír	Sírachovec

Nový zákon

Mt	Matouš
Mk	Marek
L	Lukáš
J	Jan
Sk	Skutky
Ř	Římanům
1 K	První list Korintským
2 K	Druhý list Korintským
Ga	Galatským
Ef	Efezským
F(p)	Filipským
Ko	Koloským
1 Te	První list Tesalonickým
1 Tm	První list Timoteovi

2 Tm	Druhý list Timoteovi
Fm	List Filemonovi
Jk	List Jakubův
1 P(t)	První list Petřův
1 J	První list Janův

Ostatní zkratky:

ČEP	český ekumenický překlad Písma svatého
lat.	latinsky
NZ	Nový Zákon
RB	Regula Benedicti/Řehole Benediktova
RM	Regula Magistri
srov.	srovnej
str.	strana
sv.	svatý
SZ	Starý Zákon
tj.	to je
tzv.	takzvaný

ÚVOD

Tématem práce je dílo v podobě mnišské řehole, která měla značný vliv na celý křesťanský svět, zásadně přispěla k formování spirituality klášterních společenství, ovlivnila evropskou kulturu, a která i dnes má čtenáři mnohé co říci, ať už se jedná o čtenáře povolané z řad služebníků Božích, tak i z řad lidí světských. Název řehole nese jméno svého stvořitele, kterým je sv. Benedikt z Nursie a jeho dílo se zve Regula Benedicti (RB). Pro značný vliv tohoto díla na utváření následných dějin mnišství, právem je Benedikt označován Otcem západního mnišství. Kdo však je ten Benedikt?

„Byl to muž ctihodného života, milostí i jménem Benedictus (= Požehnaný).“¹ Jedinou touhou Benediktovou bylo „zalíbit se Bohu“². Veškerá světskost mu byla trnem v oku, vnímal ji jako „propast nepravostí“³ a světské věci mu byly „zvadlým květem“⁴. Jeho duše nesla křesťálovou čistotu, nepodléhala žádné vášni, zlo u něho nemělo sebemenší zákoutí a ve velikém přesahoval svou ctností. Tak se tento muž Boží „vir Dei“⁵, jen s jedinou touhou v srdci „zalíbit se Bohu“⁶, stáhl ze světa, aby ve své samotě přiblížil se svému Bohu. To, co za svou útrapu získal, ve své skrytosti si neponechal, ale bratřím svým předal. Řeholi v každém svém slově plnou pravdy a lásky Boží, řeholi tak silnou slovem i Duchem, jež překonala všechnen čas. A bratří jeho milí, až do dnešních dní, zůstávají Benediktově řeholi věrní.⁷

První část práce představuje RB, poukazuje na dobu vzniku, v níž již byly jisté základy společného mnišského života, které však ještě neměly pevné ukotvení. Před RB sice existovaly jiné řehole, ale jejich zdlouhavé a mnohdy nejasné znění nemělo tu životodárnou půdu další existence, kterou RB ve své jasnosti a stručnosti měla, a tak si získala pevné místo a výslunní postavení. Dále se zmiňují o rukopisech, díky kterým se nám text řehole uchoval až do současné doby. Tím nejvěrnějším opisem Benediktova autografu je Codex Sangallensis 914 – kodex A, který se nám zachoval za pomoci Karla Velikého, který prahl po věrné kopii RB a z ní poté byl učiněn zachovaný zmíněný kodex A. To, jak se RB dostala do Čech zásluhou sv. Vojtěcha, popisují následné řádky. Další podkapitoly udávají obecnou

¹ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů)*. Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 3.

² Tamtéž. str. 3.

³ Tamtéž. str. 3.

⁴ Tamtéž. str. 3.

⁵ Tamtéž. str. 3.

⁶ Tamtéž. str. 3.

⁷ Převzato z bakalářské práce: VALOVÁ, Terezie. *Benedikt z Nursie. Otec západního mnišství*. UK HTF, 2013.

charakteristiku praktického a duchovního rozměru RB. V praktické části je také podrobnější popis lidských dennodenních potřeb jako je jídlo, spánek, oblečení, které ukazují běžný život tak, jak běží v klášterní komunitě pod dohledem řehole.

V druhé kapitole je řeč o předloze, která Benediktovi posloužila při sepisování RB, již je Regula Magistri (RM). Benedikt z ní převzal velké množství předpisů, jiné upravil a jiné záměrně vynechal. RM je svým obsahem třikrát delší, mnohdy zdouhavá a znění je daleko striktnější než příkazy RB, z nichž vyplývá Benediktovo vědomí lidské slabosti, k níž přistupuje s láskou a hledá správnou míru.

Duchovní poselství řehole odkrývá třetí a svým rozsahem nejdelší kapitola práce. Již v samotném prologu řehole je stanovená zásada, která otevírá duchovní rovinu lidské bytosti, již je „naslouchání“. Nejde o běžně vnímaný poslech, ale o naslouchání srdcem⁸, které prostupuje a proměňuje celou bytost. Tato proměna vyzývá k poslušnosti, která se odvíjí vojenskou službou a člověk se tak stává Kristovým vojákem, jehož nejmocnější zbraní je láska. Být součástí Kristova vojska si žádá řád a disciplínu ve věcech vnějších a obzvláště vnitřních, čímž se tříbí lidský duch, který se projevívá v pokorném a ctnostném životě, který jde po cestě, která následuje Krista ve snaze obnovení a naplňování „Imago Dei“. Spět k dokonalosti, spět k „plné spravedlnosti“⁹, to Benediktova řehole hlásá a poskytuje hledajícím.

V práci jsem vycházela z českých i zahraničních publikací zabývajících se danou tématikou. V části zpracovávající RM mi byly podnětnými publikace docenta Ventury¹⁰ a benediktinského mnicha Vogüeho¹¹. V částech rozboru RB jsem vycházela z prací známých benediktinských mnichů jako je Anselm Grün¹², Ildefons Herwegen¹³ a Georg Holzherr¹⁴. Samozřejmě mi byly k dispozici vlastní texty řeholí RM¹⁵ a RB¹⁶.

⁸ Srov. RB [Incipit Prologus] 1.

⁹ RB 73.

¹⁰ VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 2 - 3*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markěty, 2010.

¹¹ VOGÜÉ, Adalbert de. *Historie litteraire du mouvement monastique dans l'antiquité 1: le monarchisme latin 8: de la Vie des Pères du Jura aux œuvres de Césaire d'Arles (500-542)*. Paris: Cerf, 2003. [= Patrimoines: Christianisme]; VOGÜÉ, Adalbert de. *The Rule of Saint Benedict. A Doctrinal and Spiritual Commentary*. Kalamazoo, Mich.: Cistercian Publication, 1983.

¹² GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004; GRÜN, Anselm. *O mlčení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005; GRÜN, Anselm. *Spiritualita stvoření*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000; GRÜN, Anselm. *Vidět v druhém Krista*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

¹³ HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008.

1. Regula BENEDICTI

Benedikt po sobě zanechal nezměrné dědictví v podobě řehole – řádových pravidel sepsaných pro mnichy žijící v klášterním společenství, kteří se rozhodli žít tento společný život „*per ducatum evangelii*“¹⁷ pod vedením evangelia v následování Ježíše Krista.

V době, kdy Benedikt sepisoval svou knihu pravidel¹⁸, nacházelo již nějakou dobu své místo ve světě poustevnictví – eremitství¹⁹ a rýsoval se společný život – cenobitství²⁰ s pevným řádem. Těmto prvotním formám asketického mnišství byla společná právě tato myšlenka života podle Písma svatého.

Benedikt, jakožto vzdělaný muž (i když studia nedokončil²¹) pocházející ze „šlechtického rodu“²², znal výroky pouštních otců²³, jejichž argumentace v poučeních vycházela ze Svatého Písma, znal spisy raných církevních otců, pravděpodobně měl ponětí o Pachomiově²⁴ a zcela určitě Basileiově²⁵ řeholi, obou založených na textech Starého

¹⁴ HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001.

¹⁵ Dostupné z: *Documenta Catholica Omnia* [online]. 2006, poslední revize 12. 6. 2011. Dostupné z: <http://www.documentacatholicaomnia.eu/02m/0700-0800_Auctor_Incertus_Ad_Monachos_Magistri_Regula_MLT.pdf>. A dále: HOSTENIUS, Lucas and Marianus Brockie. *Codex Regularum*. Augsburg, 1759. Dostupné z: *Monastic Manuscript Project* [Online]. 2013, poslední aktualizace 2. 1. 2013. Dostupné z: <<http://www.earlymedievalmonasticism.org/texts/Regula-magistri.html>>.

¹⁶ *REGULA BENEDICTI. Řehole Benediktova*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998.

¹⁷ RB [Incipit Prologus] 21.

¹⁸ Pravděpodobná doba vzniku řehole je po roce 535.

¹⁹ Eremitství=poustevnictví pro které je typická anachorese – představující odstup, ústup, opuštěnost a život v samotě.

²⁰ Cenobitství z řeckého *koinos bios* – doslova znm. společný život, za jehož prvního zakladatel je považován Pachomios, který dal společnému životu řád.

²¹ Z jediného dochovaného záznamu o Benediktově životě a to sice Druhé knihy dialogů papeže Řehoře Velikého je vědomé, že Benedikt předčasně opouští svá studia v Římě, aby se uchýlil do samoty před zvráceností římské společnosti. Řehoř píše: „Reccesit igitur scientur nescius et sapienter indoctus.“ „Vědomě nevědoucí a moudře neučený stáhl se ze světa.“ Dostupné: *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého. (Druhá kniha dialogů.)*. Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 3. Přeloženo dle: NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991. str. 82.

²² *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého. (Druhá kniha dialogů.)*. Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 3.

²³ Výroky pouštních otců tzv. Apofthegmata, dostupná v českém překladě: *APOFTHEGMATA: výroky a příběhy pouštních otců I*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2009 [= Pietas benedictina 18]. *APOFTHEGMATA: výroky a příběhy pouštních otců II*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2005 [= Pietas benedictina 10].

APOFTHEGMATA: výroky a příběhy pouštních otců III. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2008 [= Pietas benedictina 16]. Dále v textu Apofth.

²⁴ Pachomios – narozen 292 v Thébách, zemřel okolo roku 346, původně byl pohanem, s křesťanstvím se setkal až při jedné z válečných výprav (312) v armádě Konstantina Velikého. Je považován za prvního zakladatele rané formy kláštera, seskupil tehdy mnichy eremity na jedno místo za zdi kláštera a vytvořil pro ně pravidla pro

i Nového zákona a také jeho nejzazší předloha pro vznik jeho práce tzv. Regula Magistri²⁶ je prostoupená verši z Bible.

Stejně jako všichni tito velcí muži „primitiva ecclesia“²⁷ hlásící se k čistotě evangelia, také Benedikt, Boží to muž, pochopil nesmírný význam evangelijní zvěsti a založil na jeho důkladné znalosti sloup svého učení a cestu svého života.

Výjimečnost Benediktova díla spočívá, dle slov jeho jediného životopisce papeže Řehoře Velikého²⁸, v moudrosti, průzračnosti a srozumitelné řeči²⁹ řehole. Nejen, že jasně hovoří k mnichům jeho doby, ale nalézá své podstatné místo v stoletích následujících, kdy zaujala prvořadé místo v klášterních společenstvích, dosvědčující její význam i dnes, po více jak 15. stoletích existence OSB (*Ordo Sancti Benedicti* – Řád svatého Benedikta)³⁰, ale také její jasnost a lidskost zaujímá působivé místo u čtenáře, který projevil chtění k slyšení jejího poselství. Z řehole jasnozřivě promlouvá duch Benediktovy osobnosti, slovy Waltra Nigga: „Můžeme ho z ní slyšet. Ze srdce vychází a k srdci promlouvá.“³¹

tento společný život. První klášter založil roku 318. Pachoniova řehole se uchovala v latinském překladu sv. Jeronýma.

²⁵ Basileios – 330-379 Kaisaeria, patří mezi tři významné křesťanské teology 4. století, kteří jsou nazýváni Kapadockými otci, a kteří se velkou mírou zasloužili o prosazení nicejského vyznání. Basileios je autorem řehole, která je jedinou platnou a užívanou řeholí východního mnišství.

²⁶ RM je zpracovaná v 2. kapitole této práce.

²⁷ Ecclesia primitiva – prvotní církev znamená předkonstantinovskou církev, s původními Kristovými požadavky a hodnotami a nezasazenou světskou politikou.

²⁸ Řehoř – narozen pravděpodobně r. 540, zemřel r. 604. Léta jeho pontifikátu 590 – 604, užíval jako jeden z prvních titul „*servus servorum Dei*“ služebník služebníků Božích. Byl z bohaté senátorské rodiny Aniciů, vystudoval práva, již ve 25 letech zastával úřad prefekta římského. Z římské politiky však brzy odešel a započal dráhu církevní. Disponoval velkým rodinným majetkem a tak nechal na sicilském panství vystavět šest benediktinských klášterů a v Římě, kde získal římský palác, tam postavil klášter sv. Ondřeje. Velice propagoval Benediktinskou řeholi a podporoval vznik nových klášterů podle Benediktinského vzoru. Papežem byl zvolen proti své vůli, lid pamatoval na jeho dobré skutky v období morové epidemie. Nastoupil na papežský stolec v době, kdy byl dosti zmítán nepokojí. Tuto situaci, dle knihy *Svatý Benedikt 480-1980*. str. 6., sám líčil těmito slovy: „Já nehodný a slabý jsem převzal starou a od vln značně poškozenou loď, do níž již ze všech stran vnikla voda a jejíž zetlelá ráhna, bičovaná neustálým příbojem, věští blízké ztroskotání.“ Reformoval mešní liturgii, zavedl liturgický zpěv tzv. „*Cantus Gregorianus*“ Gregoriánský chorál a známá jsou jeho díla: *Mravní výklad knihy Jób*, *Homilie sv.Řehoře I.*, a nejvýznamnější *Dialogy* - psané po způsobu rozmluvy se svým přítelem, jáhnem Petrem.

²⁹ Srov. *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého. (Druhá kniha dialogů.)*. Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902. str. 78.

³⁰ OSB – *Ordo Sancti Benedicti* – Řád svatého Benedikta je nejstarším mnišským řádem křesťanského západu, který se řídí Benediktovou řeholí, kterou sepsal Benedikt z Nursie na počátku 6. století pro komunitu mnichů žijících na Monte Cassinu(529). Dnes se benediktini a benediktinky nacházejí po celém světě. Jednotlivé benediktinské kláštery se sdružují v kongregace (20) a ty dále do benediktinské konfederace(založená 1893 papežem Lvem XIII.), v jejímž čele stojí opat primas, který sídlí v Římě. Každý čtvrtý rok probíhá kongres opatů v Římě na kterém probíhá volba opata primase. Benediktinským mottem je:“*Ora et labora.*“ „Modli se a pracuj.“ Znak benediktinů viz. příloha.

³¹ NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991. str. 52.

1.1. Text RB

Za první dochovaný opis textu RB se pokládá ten, který se v současné době nachází v knihovně v Oxfordu, a který měl být vyhotoven v Anglii kolem roku 750.³² Byl pořízen z opisu, který zde donesli mniši vyslaní Řehořem Velikým jako misionáři. Jeho stávající signatura je Codex Oxoniensis – kodex O, Bodleian Library, Hatton 48.³³

Avšak mnohem vzácnější rukopis RB pochází z 9. století, který je uchován v klášteře St. Gallen³⁴ pod označením Codex Sangallensis 914 – kodex A, o kterém se má za to, že je přímým opisem Benediktova autografu, dokazuje nám to ve své práci Ludwig Taube³⁵.

Roku 577, když byl klášter Monte Cassino³⁶ zničen Langobardy, mnichům se podařilo uprchnout a vzali sebou to nejcennější – Benediktův rukopis. Mniši prchli do Říma, domov našli u Lateránské baziliky³⁷ a exemplář řehole byl uložen v papežské knihovně. Kolem roku 600 byl proveden opis tohoto exempláře, avšak s jistými jazykovými a formálními úpravami a tento interpolovaný text si sebou vzali mniši vyslaní papežem Řehořem jako misionáři do Anglie. Tam se opis ztratil, poté co z něj byl učiněn opis další, známý jako nejstarší dochovaný, zde již jmenovaný kodex O. K obnově Monte Cassina došlo roku 717, tamějším mnichům poté papež Zachariáš³⁸ daroval exemplář z papežské knihovny, tak se RB vrátila na své místo, kde téměř 200 let zpět spatřila světlo světa. V čase, kdy Karel Veliký³⁹ usiloval ve Francké říši o církevní reformu, požádal tehdejšího opata Monte Cassinského kláštera

³² LAWRENCE, Hugh. *Dějiny středověkého mnišství*. Praha: Vyšehrad, 2001.

³³ *Regula Benedicti*. Řehole Benediktova. Praha: Benediktinské arcidiecézní ústředí sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998.

³⁴ Klášter St. Gallen zakládá roku 719 svatý Otmar a to na místě, kde mnich Gallen (Havel) roku 612 vybudoval poustevnu. V roce 747 je zde zavedena Regula Benedicti. Klášter má v současnosti knihovnu, která disponuje s jednou z celosvětově největších středověkých sbírek.

³⁵ TAUBE, Ludwig. *Textgeschichte der Regula S. Benedicti*. München: Verlag der k. Akademie, 1898.

³⁶ Klášter Monte Cassino založil Benedikt z Nursie roku 529, zde žil až do své smrti, a sepsal zde svou řeholi.

³⁷ Lateránská basilika - Basilika sv. Jana na Lateráně (*San Giovanni in Laterano*) – celým názvem: Basilika Nejsvětějšího Spasitele a sv. Jana Křtitele a Jana Evangelisty byla vystavěna roku 313 za císaře Konstantina, jde o pětilodní basiliku s atriem, která je součástí Lateránského komplexu, který sloužil jako papežské sídlo do 14. století. Je nejvyšším kostelem katolické církve, neboť se v jejím atriu nachází stolec římského biskupa a dosvědčuje to mozaikový nápis nad vstupem, který obsahuje toto znění: „Matka a hlava všech kostelů Města a světa.“

³⁸ Papež Zachariáš - narozen roku 679 v Santa Severina, zemřel roku 752 v Římě, období jeho pontifikátu: 741 – 752. Za svého panování musel řešit otázku Langobardů, kteří představovali pro Itálii i samotný Řím nebezpečí a proto se přiklonil k merovejské dynastii. Přispěl k nápravě a k pozvednutí křesťanství ve Francké říši, opravoval a vyzdobil kostely a chrámy, také se zasloužil o dobročinnost, vykupoval otroky, kteří měli být prodáni Saracénům, ve volnu se věnoval studiu a přeložil do řečtiny Dialogy Řehoře Velikého. Byl posledním řekem na papežském stolci.

³⁹ Karel Veliký – 742-814 Čáchy, byl francký král a první středověký římský císař. Za jeho vlády dosahovala Francká říše největšího rozmachu. Byl nejen vynikajícím válečníkem, panovníkem a zákonodárcem, rovněž se zasadil o rozvoj vzdělanosti a umění, tato jeho snaha o rozvoj kulturního života se nazývá karolínská renesance. Císařem římské říše byl korunován 25. prosince roku 800 papežem Lvem III.

o přesný opis tohoto rukopisu. Ve Francké říši sice již byla známá RB, ale protože to bylo znění interpolovaného textu, který cestoval z Říma do Anglie a následně z Anglie při misiích mezi germánské kmeny, byl poznamenán značnými odlišnostmi a Karel, který již kdysi sám držel ve své ruce při návštěvě Monte Cassina pravý rukopis Benediktův, toužil po jeho doslovném opisu. Opat Teodemar Karlovi vyhověl a k vytvoření přesného znění byl pověřen Paulus Diaconus⁴⁰. Tato verze Řehole byla Benediktem z Aniane⁴¹, za pomoci Ludvíka Pobožného⁴², prosazena na synodě v Cáchách (816) jako text závazný pro všechny kláštery. Z něj poté provedl věrný opis mnich Grimald, který roku 841 stanul jako opat v klášteře St. Gallen, kam sebou přinesl svůj opis řehole a ten se nám dochoval jako nejvěrnější opis Benediktova autografu, již zmiňovaný Codex Sangallensis – kodex A. Ten skutečný byl zničen při požáru kláštera v Teanu roku 886, kde našli útočiště mniši opětovně vyhnáni z Monte Cassina při útoku Saracénů.⁴³

1.2. RB poprvé v Čechách

Regula Benedicti si svou cestu do Čech našla skrze svatého Vojtěcha⁴⁴, který krátce pobýval na Monte Cassinu a následně vstoupil do benediktinského kláštera na Aventinu, kde složil řeholní slib 17. dubna roku 990.

Vojtěch byl výjimečným a hluboce zbožným mužem, který neměl pochopení pro neřesti a roztržky tehdejších českých pánů, a tak opustil svůj národ a uchýlil se do Itálie, kde na čas za zdmi kláštera našel klid. Palacký ve svých Dějinách českého národa píše: „U Vojtěcha jevíly se ušlechtilé povahy ducha i srdce, které velmi zřídka vídati jest v jedné osobě pospolu. Cit jemný a něžný pojil se u něho s vůlí důraznou a pevnou..., ...nebažil po lahodách a rozkošech jiných, nežli které plynou ze ctnosti, dobročinnosti a nábožnosti.“⁴⁵

⁴⁰ Paulus Diaconus (Pavel jáhen) – narozen mezi roky 720-730 ve Friaulu, zemřel mezi roky 797-799 v Monte Cassinu. Byl historikem, působil na dvoře Karla Velikého, byl benediktinským mnichem a jáhnem v Neapoli. Psal historická díla (Historia Romanorum, Historia Langobardorum), homilie, sepsal také podrobný výklad k RB a skládal hymnické verše.

⁴¹ Benedikt z Aniane – 750-821 Francie, zasloužil se o oživení duchovního života ve Francii, s podporou krále Ludvíka Pobožného zakládal benediktinské kláštery a sám byl v jejich čele; je autorem benediktinského motto: „Ora et labora.“

⁴² Ludvík Pobožný - 778 (Chasseneuil u Poitiers) – 840 (Ingelheim), byl římský král a císař, syn Karla Velikého.

⁴³ *REGULA BENEDICTI*. Řehole Benediktova. Praha: Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998.

⁴⁴ Svatý Vojtěch – 957-997, pocházel z rodu Slavníkovců, byl druhým pražským biskupem.

⁴⁵ PALACKÝ, František. *Dějiny národa českého*. Praha: L. Mazáč, 1927. str. 142.

Na žádost českého knížete Boleslava II. se Vojtěch roku 992 vrátil do Prahy, kde mu kníže za příslib návratu nechal vystavět Břevnovský klášter, svěcení se mu dostalo 14. ledna 993. Vojtěcha do Čech doprovázela skupinka mnichů z Aventinu a pravidla pro jejich mnišský život Regula Benedicti.⁴⁶ Břevnov se tak stal prvním klášteřem v Čechách řídící se klauzulí Benediktovou a vůbec prvním mužským klášteřem na našem území.

1.3. Obsah RB

Obsahem Regula Benedicti jsou, jak již napovídá sám název „regula“ (pravidlo), pravidla. Pravidla pro způsob života, který je zaměřený k určitému cíli a žitím podle těchto pravidel má být cíl přiblížen. Benedikt svá pravidla sepsal pro komunitu stejně smýšlejících mužů, jejímž smyslem života bylo následování Krista, odklon od světské společnosti, obrácení se k samotě a soustředěné kontemplaci, aby tak mohli naplnit ideál Krista. RB obsahuje mnohé poučky vysokých morálních hodnot, ukazuje které ctnosti třeba pěstovat, jak jich dosahovat a také každodenní praktické stránky života v mnišské komunitě.

1.3.1. Praktické poselství RB

Každý den žijící v klášteře si žádá řád a disciplínu, to jsou dvě základní podmínky tak důležité k společnému soužití a především k dosahování vrcholu vytyčeného cíle. Zaměřenost k ideálu vyžaduje vlastní poslušnost a tvrdou práci na sobě, které jsou schopni jen opravdu vnitřně oddaní a duševně i rozumově přesvědčení lidé, kteří dokážou nést nároky tohoto života.

Každý den v klášteře vyžaduje opakující se rytmus, kterým se disciplíny dosahuje. Toho si byl Benedikt dobře vědom, a proto důkladně ve své řeholi popsal časovost dne s kladenými požadavky a plněním povinností, které však mnich jako povinnost necítí, jsou mu samozřejmou radostí, jak být blíže Bohu.

Praktické části v RB se zaměřují i na zcela běžné věci člověka jako je denní strava, oblečení, fyzická práce, čas bdění a čas spánku.

⁴⁶ Srov. PALACKÝ, František. *Dějiny národa českého*. Praha: L. Mazáč, 1927. str. 144.

1.3.1.1. Mnichův den v modlitbách

Dle řehole začíná mnichův den při úsvitu laudy⁴⁷, pokračuje několika kratšími obřady během dne, noční modlitby jsou nejdelší, důkladně zpracované a liší se podle dnů v roce. Zbytek dne je rozdělen mezi četbu, které náleží 3 hodiny a práci, která by měla trvat po dobu 7 hodin. V létě (od Velikonoc do 1. listopadu)⁴⁸ patří mnichům jen 6 hodin spánku a v zimě (od 1. listopadu do Velikonoc)⁴⁹ se doba snění prodlužuje o 2 hodiny, tedy na 8 hodin spánku.

V RB jsou dopodrobna rozepsané jaké žalmy, chvalozpěvy kdy a jak mají být mnichy pronášeny. Jinak je tomu v letním období a jinak v zimním, jinak o vigiliích a jinak při ranních chválách, jinak o nedělích a svátcích a jinak opět ve všední dny. Pro představu ranní chvály o nedělích a svátcích začínají 66 žalmem bez antifony⁵⁰, následuje 50 žalm s aleluja⁵¹, poté je pronášen 117 a 62 žalm, následují žalmy dobrořečení a chvál, pronáší se krátká část ze Zjevení, a to z paměti s responsoriem⁵², následuje hymnus, verš, chvalozpěv z evangelia a na závěr litanijní prosby⁵³.⁵⁴ Ve všední dny je pořadí následující: 66 žalm bez antifony (volněji), 50 žalm s antifonou, další dva žalmy, a to podle dne – pondělí: 5 a 35 žalm, úterý: 42 a 56 žalm, středa: 63 a 64 žalm, čtvrtek 87 a 89 žalm, pátek: 75 a 91 žalm, sobota: 132 žalm a chvalozpěv (Dt) rozdělen na dvě Sláva Otci, následují chvalozpěvy z proroků, žalmy „Chvalte Pána“, čtení z Apoštola z paměti, responsorium, hymnus, verš, chvalozpěv z evangelia a závěrečně litanijní prosby. Celé chvály, jak ranní, tak večerní, uzavírá Modlitba Páně.⁵⁵

V žalmu 118 a 164 zaznívá z prorokových úst: „*Sedmkrát za den Tě velebím.*“⁵⁶ A to naplňuje i Benedikt, v řeholi píše: „Toto posvátné sedmero naplníme tak, že v době ranních chval⁵⁷, primy⁵⁸, tercie⁵⁹, sexty⁶⁰, nony⁶¹, nešpor⁶² a kompletáře⁶³ splníme povinnost své

⁴⁷ Laudy = chvály jsou druhou částí kněžských a řádových modliteb, recitované po matutinu (jitřní hodinky).

⁴⁸ RB 8, 4; 10, 1.

⁴⁹ RB 8, 2.

⁵⁰ Antifona - z řečtiny ἀντίφωνον doslova znamenající „proti zvuk“; ve smyslu užití při chválách se jedná o krátké zvolání vyňatého verše z Bible, který je zpíván nebo recitován před či po žalmu během modlitby liturgických hodinek.

⁵¹ Aleluja – z hebrejského výrazu *aleluja*, skládající se z imperativu slovesa hll = chválit a Božího jména v jeho krátké podobě *jeh*, znamenající Chvalte Hospodina.

⁵² Responsorium – z latinského responsum = odpověď, jde o způsob střídavého zpěvu mezi předzpěvákem a lidem.

⁵³ Litanijní prosby – rozumí se jimi prosby opakujícího se charakteru.

⁵⁴ Srov. RB 12.

⁵⁵ Srov. RB 13.

⁵⁶ Ž 118; 164.

⁵⁷ Ranní chvály – tzv. laudy, při svítání.

⁵⁸ Prima – o první hodině, tzn. podle roční doby hodinu po svítání (v letním období 6. hodina).

⁵⁹ Tercie – o třetí hodině, tzn. kolem 9. hodiny.

služby. O nočních vigiliích však tentýž prorok praví: „*O půlnoci vstávám, abych Tě oslavoval.*“⁶⁴⁶⁵ Benedikt takto vede mnichy k vzdávání chvály Stvořiteli, přičemž každá ze jmenovaných hodin má svůj předepsaný průběh a náplň.⁶⁶ Rovněž se ve své řeholi vyjadřuje k chování a uctivosti při modlitbách. K mnichovu chování podává osvětlující verše z Bible: „*Služte Hospodinu s bázní.*“⁶⁷ „*Zpívejte žalmy s porozuměním.*“⁶⁸ „*Budu Ti zpívat žalmy před tváří andělů.*“⁶⁹ Benedikt chce vyjádřit, že postoj, zpěv i mysl⁷⁰ by se měla v projevu shodovat a plně si být vědoma proč, co a jak činí, a tím nejdůležitějším pro koho to činí a ke komu se obrací. Při svém přednesu se pohroužit do pokorné uctivosti⁷¹, v níž jediné jsme hodni obracet se k Bohu, našemu Stvořiteli.

1.3.1.2. Mnichova strava, oděv, lože

Mnichovo denní jídlo má být střídité, neboť je psáno: „*Dejte si pozor, aby vaše srdce nebyla zatížena nestřídmostí.*“⁷² Tento biblický verš se má promítat do jakýchkoliv mnichových potřeb. Benedikt stanoví na den jedno jídlo (oběd), popřípadě dvě jídla (oběd a večeři), které se má skládat ze dvou vařených pokrmů, tak, aby mnich měl na výběr, pokud by jedno nemohl jíst. Může se ještě přidat zelenina a ovoce. Na den je mnichovi stanovena libra chleba. Pokud opat uzná za vhodné, při větší fyzické námaze, může mnichům dle možností něco k jídlu přidat. Nikdo však nepojídá maso, výjimka je povolena jen nemocným.⁷³

Každému mnichovi je na den určena hemina⁷⁴ vína. I když by se měli mniši vína zdržovat, Benedikt zmiňuje, že v dané době nelze mnichy o zdrženlivosti přesvědčit. Avšak těm, kteří mají sílu ke zdrženlivosti, zaslubuje zvláštní odměny.⁷⁵

⁶⁰ Sexta – o šesté hodině, tzn. kolem 12. hodiny.

⁶¹ Nona – o deváté hodině, tzn. kolem 15. hodiny.

⁶² Nešpory – tj. večer při rozsvěcení světél.

⁶³ Kompletář – před spaním.

⁶⁴ Ž 118; 62.

⁶⁵ RB 16, 2-4.

⁶⁶ Srov. RB 17; 18.

⁶⁷ Ž 2, 11.

⁶⁸ Ž 46, 8.

⁶⁹ Ž 137, 1.

⁷⁰ Srov. RB 19, 7.

⁷¹ Srov. RB 20, 1.

⁷² L 24, 34.

⁷³ RB 39.

⁷⁴ Římská jednotka objemu: 1hem(řím) = 0,273 l.

⁷⁵ Srov. RB 40.

Benediktova řehole neopomíjí ani dobu jídla, která je určena zvláště pro zimní a zvláště letní období a určuje dva dny v týdnu (středu a pátek), kdy mají mniši delší post, jídlo jim je povoleno až v devět hodin večer. Další postní dny jsou stanoveny v postním období před velikonoce. ⁷⁶

Oděv mají prostý, avšak přizpůsoben podnebním podmínkám. Oděv se skládá z tuniky, kukuly ⁷⁷ a punčoch. Ti, kteří se vydávají na cestu, jsou jim dány kalhoty, které po návratu opět vrátí. Ve své výbavě tedy mnich od opata obdrží: kukulu, tuniku, punčochy, boty, pás a také nůž, pisadlo, jehlu, šátek a psací tabulky. To je vše, co mnich u sebe může mít. Vše navíc je nadbytečné. ⁷⁸

Lůžko mnicha sestává z rohože, prostěradla, pokrývky a podušky. ⁷⁹

Při sepisování těchto praktických nařízení měl Benedikt na srdci jednu zásadu, která je prvořadou v Benediktinské spiritualitě, již je „správná míra“. Benedikt správnou míru nacházel ve veškerém Božím stvoření a po tomto vzoru ji usiloval zavést do života mnichů, aby jim byla přirozeností. Lidské životy se snadno obracejí k nestřídmosti a vyhledávání krajnosti, což bortí harmonii a rodí se chaos, který nemá nic společného s kvalitním a dobrým životem. Benedikt dokázal svůj život žít ve správné míře v harmonii se stvořením a vědom si lidské slabosti a nestálosti, vychovával své mnichy, aby i oni vědomě žili v harmonii. „Sleduje-li člověk míru, kterou přidal Bůh, pak žije v harmonii sám se sebou i ostatním tvorstvem. Míru určuje podle Benedikta Boží stvoření; máme objevovat to, co Bůh vložil do tvorů i do jednotlivého člověka, a pak podle této míry žít.“ ⁸⁰

1.3.1.3. Stručný přehled dalších ustanovení

Součástí BŘ jsou také ustanovení funkcí mnichů v klášteře ⁸¹, jejich denní práce ⁸², způsob přijímání nových členů ⁸³, ale také vyloučení pro přestupky ⁸⁴, stanoveny tresty za provinění ⁸⁵, služby bratří ⁸⁶, pokyny pro přijímání hostů ⁸⁷, přijímání dopisů a darů ⁸⁸, je

⁷⁶ Srov. RB 41.

⁷⁷ Z lat. cucullatus - kutna.

⁷⁸ Srov. RB 55.

⁷⁹ RB 55.

⁸⁰ GRÜN, Anselm a SEUFERLING, Alois. *Spiritualita stvoření*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. str. 38.

⁸¹ RB 2; 21; 31; 62; 65; 66.

⁸² RB 48.

⁸³ RB 58.

⁸⁴ RB 23; 24.

⁸⁵ RB 25; 26; 28; 30; 43; 44; 46

ustanovené pořadí v komunitě⁸⁹, pro mnichy, kteří se vzdálí z kláštera, jsou stanovené zásady, které musí na cestách dodržovat⁹⁰. Důležitou roli v BŘ hraje autorita opata. Opat je osločován termínem „Otče“ a představuje Kristova náměstka⁹¹. Jeho rozhodnutí a ustanovení jsou absolutní, ale nesmějí odporovat příkázání Páně⁹². Po opatech je také požadován vysoký morální konsens⁹³. Jde o podrobný výčet ustanovení v mnohých situacích a stanovení zásad pro efektivní fungování klášterního společenství.

1.3.2. Duchovní poselství RB

Řehole v sobě ukrývá dvojí moudrost. První byla již zmíněná v předchozí kapitole a jde o praktickou stránku řehole, nebo lépe řečeno administrativní moudrost, která poskytuje návod jak efektivně vést klášterní život. Druhá moudrost řehole, kterou přiblíží tato kapitola, je moudrostí duchovní, přesto oběma panuje totéž, načež bude v závěru jasně poukázáno. Co si představit pod touto duchovní moudrostí řehole? Vyjádřeno v jedné větě: Jde o moudrost, která nám odkrývá, jak žít život na zemi, jehož středem je Kristus. Neboli: Žít život v zaměřenosti na Krista. Duchovní rozměr a smysl celé řehole jasně vyplývá ze samotného prologu. Ten bude podrobně rozebrán ve třetí části této práce, takže zde jen ve stručnosti.

*„Naslouchej, synu, mistrovu učení,
nakloň k němu ucho svého srdce,
a k čemu, tě laskavý otec nabádá, to rád přijmi
a uveď ve skutek,
aby ses v namáhavé poslušnosti vrátil k tomu,
od něhož ses vzdálil zahálčivou neposlušností.
Obracím se nyní na tebe,
kdo se zříkáš vlastní vůle,
a chtěje sloužit ve vojsku Krista, Pána a pravého krále,*

⁸⁶ RB 35; 36; 38.

⁸⁷ RB 53.

⁸⁸ RB 54.

⁸⁹ RB 63.

⁹⁰ RB 50; 51; 67.

⁹¹ RB 2.

⁹² RB 64.

⁹³ RB 2; 64.

chápeš se mocných a přeslavných zbraní poslušnosti.“⁹⁴

Duchovní moudrost řehole ukazuje cestu v následování Krista, jejímiž hlavními atributy jsou poslušnost, naslouchání, čin a zřeknutí se své vůle, a to vše ve vztahu k Bohu. Tak prosté a přesto představující nadlidskou moc toho, kdo dokáže to vše přijmout a nechat tím prostoupit celý svůj život.⁹⁵ Jsme lidé, mylně si myslící, že naší hlavní přirozeností je svoboda a tak většina z nás při vyslovení tak hrozivě znějícího termínu „poslušnost“, pod povrchem spatřuje nesvobodu. Ať již jsou to životní situace negativně emočně zbarvené ve vztahu k rodičům již v raném životním cyklu či následně ve spojitosti se školou a dále systémem, zákonem, vůči církvi, státu, téměř vždy to v nás vyvolává nelibost. Nelibost strachu, úzkosti, vzteku...

Jak pak spatřit to dobré, jež v sobě tento úkol skýtá? Všechny čtyři atributy, které zde na začátku zazněly, a které lze vyčíst z prvních slov Benediktovy řehole, i když se mohou na první pohled jevit dosti vzdálené, úzce spolu souvisí. Nevůle (zřeknutí se své vůle), naslouchání, poslušnost, čin.

Nevůle, tedy zřikání se své vůle, zřikání se svého ega, které se mylně domnívá, že ono je Já. Zřeknutím se ega člověk dospívá ke svému skutečnému Já, které zcela vychází z Boha a je láskou.

Poslušností Bůh nezamýšlel, tak, jak se člověk domnívá, zbavení svobody, ale naopak nás chtěl ušetřit všech životních poklesků, které si svou slepotou vlastní vůle klade do cesty.

Naslouchání, které má více úrovní, ne jen dnešní povrchní slyšení slova, které netvoří, zůstává hluchým anebo v horším případě ničím. Pomíjivé používání slov je tak typické dnešní společnosti, aniž lidé vnímají moc jejich dopadu. Naslouchání, které v hlavě rezonuje a vysílá vibrace do srdce, duše a zpět do mysli. Naslouchání slovu, které tvoří a tou tvorbou je přeměna. To má Benedikt na mysli, když hovoří: „*Naslouchej, ...nakloň ucho svého srdce...*“⁹⁶ Naslouchání, v němž rezonuje celá naše bytost se stvořením, a tím je skutečná síla slova, které je v souladu s Bohem.

Zříkám se své vůle, poslouchám Boží zákon, naslouchám Boží hudbě a i mé chování, jednání a mluvení tomu odpovídá. A zde je naplněn čin. Mé činy jsou v souladu se Stvořením.

⁹⁴ RB [Incipit Prologus] 1-3.

⁹⁵ V celých lidských dějinách to byl jen zlomek lidských osob a tou nejvzácnější a absolutní je nám Ježíš Kristus.

⁹⁶ RB [Incipit Prologus] 1. Srov. Př 1, 8.; srov. Př 4, 20; srov. Př 6, 20.

Tedy: zřeknutí se vlastní vůle, zřeknutí se svého ega, tím docházím ke svému skutečnému Já, které tryská z lásky, jíž je Bůh, potom také poslušnost mi již není poslušností v lidském měřítku, ale je mou přirozeností. Naslouchání se odehrává (ne lidským slyšením) prostřednictvím celé mé bytosti formou rezonance se Stvořením a vše, co ze mne vystupuje do světa, je v souladu s mou proměněnou přirozeností a je láskou.

Dříve či později každý dospěje životními zkušenostmi k tomu, že to, čeho mu je třeba v životě, je řád a disciplína. Ať už k tomu dospěje skrze Boha či Krista, Budhu či Brahma, alternativní nauky, cvičení či meditaci... člověku, který se chce vychovávat a spět k vývoji, je třeba řádu a disciplíny. A to nám říká duchovní rozměr Benediktovy řehole.

2. Regula Magistri

V době, kdy Benedikt sepisoval svou řeholi, byla již klášterní společenství živá, avšak jen nepatrnou dobu, přesto byly snahy o sepisování pravidel pro mnišský život a není se tedy čemu divit, že Benedikt využil těchto předloh. V RB jsou patrné paraboly s Pachomiem, Augustinem⁹⁷ a zvláště anonymní řeholí Mistrovou. I přes tyto dřívější snahy, kterými se Benedikt nechal inspirovat, byla to právě jeho verze pravidel, která se ujala v západním světě a sama se stala skvělou předlohou nově vznikajícím mnišským řádům. Jednoznačně to bylo pro její jasné a srozumitelné znění, slovy papeže Řehoře Velikého „výtečná ve své moudrosti a jasná v pojetí“.⁹⁸

2.1. Autor, datace, struktura

Řehole mistrova je anonymním dílem pocházejícím z kraje 6. století z okolí Říma, sepsané pravděpodobně v letech 500 – 525 po Kristu. Nám známý text se objevil roku 817 v druhé části s názvem Concordia regularum, díla Benedikta z Anniane Codex Regularum.⁹⁹ Hypotéz o autorství a místu vzniku je několik. Jedni badatelé se přiklání k místu vzniku v prostředí Jurského kláštera, druzí ke columbanovskému prostředí v severní Itálii v 7. století. Známy editor a vynikající znalec RM Adalbert de Vogüe se domnívá, že autorem by mohl být mladý Benedikt a pokud by tomu tak bylo, pak by skutečně šlo o první čtvrtinu 6. století nedaleko Říma, když budoval Subiaco¹⁰⁰. Důkazy k tomu nachází v řeholi dle jejího popisu struktury kláštera.¹⁰¹ Přesto převládá názor o anonymním autorovi, jehož dílo posloužilo Benediktovi jako předloha.

⁹⁷ Augustin – narozen 354 v Thagaste a zemřel 430 v Hippo Regius, zvaný také „učitel západu“, je jeden z nejvýznamnějších raně křesťanských filozofů a teologů. Působil jako biskup v Hippo Regius. Mezi jeho nejznámější díla patří *De doctrina christiana*, *Confessiones*, *De civitate Dei*, *De Trinitate*. Důkladně se zabýval otázkou predestinace = předurčení ke spáse. Jeho řehole je nejstarší řeholí v rámci západní katolické církve, byla sepsána jako pravidla pro společný život v komunitě roku 397.

⁹⁸ Citováno dle: NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991. str. 14.

⁹⁹ Srov. *The Oxford dictionary of the Christian Church*. Ed.: F. L. Cross. Third edition revised Ed.: E. A. Livingstone. New York: Oxford University Press, 2005. str. 1386.

¹⁰⁰ Subiaco – město v italské provincii Řím, kraj Lazio. Původně název znamenal umělé jezero, které zbudoval císař Nero, byly tři a největší mělo být největší přehradou na světě, až do roku 1305, kdy bylo zničeno. Tyto tři jezera jsou znázorněna na erbu města.

¹⁰¹ Srov. VOGÜE, Adalbert de. *Historie littéraire du mouvement monastique dans l'antiquité 1: le monarchisme latin 8: de la Vie des Pères du Jura aux œuvres de Césaire d'Arles (500-542)*. Paris: Cerf, 2003. [= Patrimoines: Christianisme] str. 349.

Na rozdíl od Pachomiových pravidel, které jsou souborem instrukcí a zákazů týkající se života společenství, RM obsahuje přesné předpisy, ale také teologické a duchovní reflexe. RM sestává z úvodu a 95 kapitol. Přes 20 kapitol se věnuje tématu Božského úřadu. Úvod zahrnuje podobenství, komentář k Otčenáši a komentář k žalmům, a to konkrétně k žalmu 34 a 15. Formát textu je postaven pomocí série otázek žáků a na ně odpovědí Mistra. První část RM, zahrnující 10 kapitol, popisuje duchovní nauku, druhá část shrnuje klášterní disciplínu.¹⁰² V podobenství se Mistr odvolává na Kristův výrok: „*Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem...*“¹⁰³ Z tohoto Mistrova přirovnání Adalbert de Vogüé usuzuje, že Mistrův obraz kláštera se podobal škole, v níž se člověk učí od Krista.¹⁰⁴ Z toho také krásně vyplývá hlavní úkol opata, kterým je oddanost učitelskému úřadu.¹⁰⁵

Z textu RM je patrný vliv Caesaria, Cassiana, Honoratia, Hilariuse a dalších otců raného mnišství.¹⁰⁶ RM je třikrát delší než RB. RM posloužila Benediktovi jako předloha. Struktura jednotlivých pravidel je podobná, prvních sedm kapitol je identických s RB a jsou zde i paralelní pasáže. RB však není kopií RM. Benedikt některé pasáže a kapitoly vypouští a jiné zase přepracovává na základě svých zkušeností. Není ve svém znění tak striktní, klade větší důraz na bratrskou lásku a pohlíží pozitivněji na lidskou povahu.

2.2. Obsah RM

Profesor Ventura začátek RM dělí na tři úvodní části. Toto dělení úvodu řehole spočívá ve vlastním prologu, druhý úvod tvoří Incipit Thema a za třetí úvodní část považuje 1. kapitolu, která se věnuje opatovi.¹⁰⁷

Vlastní prolog tvoří slova Mistrova, kterými čtenáři představuje řeholi jakožto nástroj k jediné pravé cestě křesťana. Tou cestou je pravda a spravedlnost. Řeholi tak můžeme spatřit

¹⁰² WALTHEN, Ambrose. *Silence: The Meaning of Silence in the Rule of St. Benedict*. Washington D. C.: Cistercian Publication, Consortium Press, 1973.

¹⁰³ Mt 11, 29.

¹⁰⁴ VOGÜÉ, Adalbert de. *The Rule of Saint Benedict. A Doctrinal and Spiritual Commentary*. Kalamazoo, Mich.: Cistercian Publication, 1983.

¹⁰⁵ WALTHEN, Ambrose. *Silence: The Meaning of Silence in the Rule of St. Benedict*. Washington D. C.: Cistercian Publication, Consortium Press, 1973.

¹⁰⁶ Srov. HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. str. 11-16.

¹⁰⁷ Srov. VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 2 - 3*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2010. str. 414-415.

jako hůl, která na cestě podepírá, ale také trestá, je-li cesta hrbolatá. Řehole poskytuje pedagogický návod ke správnému životu.

Druhou úvodní částí je Incipit Prologus, kde je řeč o lidském pádu, který sebou přináší nejistotu a vyčerpání. „Objevuje se však pramen živé vody, k němuž nás Bůh zve a žíznivým dává sílu a obnovuje nás.“¹⁰⁸ Tím je klášter, který je vyobrazen jako „škola služby Páně“.¹⁰⁹ Komentář k Otčenáši zřetelně ukazuje, že vše pro správný křesťanský život nám poskytuje právě Modlitba Páně. V komentáři Mistr vyslovuje prosbu, aby se vůle Boží vyplnila, prosbu Boží péče o člověka a nabádá k odpuštění, bdělosti a neustále modlitbě. Komentáře k žalmům 35 a 14 promlouvají o těžkosti mnišské cesty, je to však cesta spásy a k cíli člověk nedospívá svou silou, ale skrze Boží milost.

Třetí úvodní část tvoří kapitola první, která představuje opata, který je jedním ze základních pilířů klášterního společenství. „Ten se zjevuje jako smysluplná jednotící a učící autorita společenství...“¹¹⁰ „Opatova autorita je opřena o trojiční hierarchii, která má odrážet trojiční život Boží. Jsou to proroci, apoštolové a učitelé (DOCTORES),¹¹¹...“¹¹² Kapitola dvě pro změnu ukazuje obraz opatovi, jakým by měl být. Je otcem a náměstkem Kristovým, je pastýřem svých mnichů, je plně odpovědný za společenství, které mu bylo svěřeno. Nesmí dělat mezi mnichy rozdíly, dávat někomu přednost či někoho milovat více či méně¹¹³, neboť je psáno: „...všichni jsme v Kristu jedno...“¹¹⁴ V klášteře opat představuje Krista, skrze toto přirovnání je mu dána velikost jeho autority, která sebou přináší také velkou zodpovědnost a veškerá jeho ustanovení musí být v souladu s příkazy Páně¹¹⁵. Třetí kapitola vypovídá o umění, které opat svým žákům předává a které má vést k naplnění lidského ideálu – Krista.

Čtvrtá kapitola poskytuje výčet nástrojů, jimiž toto božské umění může žák uskutečňovat. Výhradně to pak jsou tři nástroje, kterými je poslušnost¹¹⁶, ovládnutí jazyka¹¹⁷

¹⁰⁸ VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 2 - 3*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2010. str. 414.

¹⁰⁹ RM [Incipit Theme] 44.

¹¹⁰ VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 2 - 3*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2010. str. 415.

¹¹¹ 1K 12, 28.

¹¹² VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 2 - 3*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2010. str. 415.

¹¹³ Srov RM 2, 4.

¹¹⁴ Ef 6, 8; Ga 3, 28; Ř 2, 11.

¹¹⁵ Srov, RM 2, 17-22.

¹¹⁶ RM 7.

¹¹⁷ RM 8; 9.

a pokora.¹¹⁸ Antropologické podvědomí duchovního života odkrývá osmá kapitola.¹¹⁹ Je svým obsahem naprosto výjimečnou a odlišnou a o které nenajdeme v RB zmínku. Podává antropologický model, který vychází z antické filozofie. Z obsahu lze vyčíst a nalézt odkazy na Plotínovo¹²⁰ trichotomické¹²¹ učení o člověku, v němž člověk sestává z těla, duše a ducha. Autor RM se také domníval, že člověk je složený z těla, duše a ducha, přičemž duše zaujímá prvenství a je jádrem lidského života. Duše je tím činitelem, který drží člověka v existenci, je tím dechem, který udržuje život. Sídlem duše je srdce. Srdce je také kořenem, ze kterého vyrůstají dvě větve, které jsou příčinou hříchu, jimiž jsou oči a jazyk. Jestliže však srdce je sídlem duše, pak to také znamená, že veškeré dění je děním duše. „Animae ... est actus in corpore.“¹²²

Zvlášť významnou křesťanskou hodnotou je pokora. Pokoru Mistr člení do dvanácti stupňů, symbolicky vyjádřenou Jákobovým žebříkem¹²³ představující výstup po stupních k nebeským hodnotám. Z toho je patrné dle slov řehole, že „...povyšování je sestupem, pokora výstupem...“¹²⁴ Jednotlivé stupně jsou: 1. stupeň = bázeň před Bohem a neustále pamatování na Boha, 2. stupeň = zřeknutí se vlastní vůle, 3. stupeň = poslušnost, 4. stupeň = trpělivost, 5. stupeň = otevřenost, 6. stupeň = spokojenost, 7. stupeň = přesvědčení o svém posledním místě, 8. stupeň = lojalita, 9. stupeň = mlčenlivost, 10. stupeň = nenáchylnost k smíchu, 11. stupeň = laskavá, krátká a tichá mluva, 12. stupeň = pokorný přístup v postojích (v celém životě).¹²⁵

Následující kapitoly se věnují organizaci kláštera. Ustanovení a úlohu převorů obsahuje jedenáctá kapitola. Další kapitoly jsou o trestech vyloučení a smíření. Patnáctá kapitola se zabývá otázkou zlých myšlenek a jejich léčbou, kdy je potřeba se z těchto špatných myšlenek vymluvit a následně modlit. Materiální stránky života řeší kapitoly 16 až 28. Následující kapitoly se obracejí k spánku, nočnímu klidu a k službě buzení¹²⁶, božskému

¹¹⁸ RM 10.

¹¹⁹ Podrobněji je rozpracována v následující podkapitole.

¹²⁰ Plotinos – narozen 203 v Egyptě a zemřel v Kampánii 270, uspořádal novoplatónskou nauku a sepsal 54 spisů, které jeho žák Porfýrios vydal v šesti skupinách po devíti částech – odtud název tzv. Enneady (devítky). Základem jeho filozofického myšlení je představa Jedna(Bůh, dobro), které je počátkem všeho. Bůh stvořil svět a neustále jej dotváří emanací – přetékáním sebe sama. Vrstvy, které emanací vznikají, se nazývají hypostaze, přičemž platí, že ta hypostaze, která je od Boha nejdále vzdálená je také nejvíce nedokonalá.

¹²¹ Trichotomie = třídění na tři části, dělení do tří skupin.

¹²² RM 8, 9.

¹²³ Gn 28, 12.

¹²⁴ RM 10, 7.

¹²⁵ Srov. RM 10.

¹²⁶ RM 29-32.

oficiu, znamení k modlitbě¹²⁷, k ustanovením pro mnichy na cestách a mimo klášter¹²⁸, přijímání hostů¹²⁹, nedělnímu klidu¹³⁰, zřeknutí se věcí¹³¹, k prodeji klášterních produktů¹³². Dále se řeší klášterní majetek¹³³, přijímání nových členů¹³⁴, jmenování a ustanovení nového opata¹³⁵, náhle úmrtí opata¹³⁶ a poslední 95 kapitola řeší úlohu vrátných kláštera, kterými bývali starší a zkušenější mniši, kteří chránili a drželi mnichy uzavřené od okolního světa. Klášter tak představoval nebe na zemi, možnost účasti na Božím království již zde na zemi, avšak hradbami odděleného od pozemské, světské zkaženosti.

¹²⁷ RM 54.

¹²⁸ RM 56-68.

¹²⁹ RM 76-79.

¹³⁰ RM 75.

¹³¹ RM 82.

¹³² RM 85.

¹³³ RM 86.

¹³⁴ RM 87-89.

¹³⁵ RM 92-93.

¹³⁶ RM 94.

3. Vybrané kapitoly RB

3.1. Incipit Prologus

Řehole je uceleným literárním útvarem, ucelenou jednotkou – knihou. To dosvědčuje prolog, který v literárním kontextu značí ukončené dílo, které nám představuje a vypovídá o jeho hodnotě. Původně prolog v antice znamenal báseň, která uvádí do literárního žánru. V naučných spisech a u proslovů se úvod označoval termínem „proemium“, „principium“ či „exordium“ a měl hodnotu promluvy před soudem, která měla získat posluchačstvo na svou stranu. Prolog v RB je takovýmto proemiem pro svou výpověď, která má v posluchači vzbudit sympatie, pozornost a vnímavost.¹³⁷ V úvodu RB je vyjádřena krásným a na Písmo se odkazujícím jazykem velikost díla, jeho duchovní rozměr a je vyobrazen obsah řehole, který má být posluchači naučným prvkem a dovést jej k hodnotnému životu.

Prolog dle antické formy má tedy charakter promluvy se silně rétorickým rázem. Autor vystupuje jako autoritativní a důvěryhodná osoba, které náleží jí následovat. Je to dotaženo právě vynikající řečnickou obratností, s níž autor vystupuje a získává si přízeň a sympatie posluchače. Kromě stylistického rázu promluvy před soudem, řehole má i rysy „nabádavé promluvy“, kterou sofisté nabádali své žáky ke vzdělanosti a řečnickému umění a sokratici následně ke ctnosti a učení o moudrosti.¹³⁸

Prolog je jediným místem řehole, kde Benedikt promlouvá a oslovuje jednotlivce, ve vlastním textu se obrací ke společenství. Důležitou roli zde také hraje způsob oslovení jednotlivce, kterého nazývá synem. Benedikt posluchače staví do role syna, jemuž on jako otec předává dědictví. Otec je mistrem a učitelem, čímž Benedikt odkazuje na počátky mnišství. „Zde byl učitel a mistr povolán Duchem svatým, byl obdařen pneumaticky a byl učitelem vystupujícím ne z vlastní vůle.“¹³⁹ Benedikt tak vyjadřuje svou povolnost za dílo Ducha svatého, a tím i stanovuje vážnost obsahu svého díla. Podstatnou roli rané mnišské tradice hraje vlastní příkladný život učitele, jímž svým žákům předává moudrost tradovanou už jeho otci. Podobně jako filozof byl nejen učitelem, ale také vychovatelem, jehož úkol spočíval ve vedení a výchově svého žáka v co nejlepšího a ctnostného muže. Je podstatné znát

¹³⁷ Srov. HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. str. 1.

¹³⁸ Srov. Tamtéž str. 2.

¹³⁹ Tamtéž str. 3.

tradiční vyjádření vztahu Otec a Syn a učitel a žák, znát souvislosti otcovské tradice a synova dědictví, neboť v tom Benedikt spatřuje „životodárný pramen mnišství“.¹⁴⁰ „Výchova především vyžaduje zprostředkování tradované moudrosti pomocí vlastního života.“¹⁴¹

Benedikt neusiluje o zcela nové dílo. Benediktova řehole zcela závisí a staví se na Svatém Písmu a moudrosti Svatých Otců, o nichž soudí, že „...nauky svatých Otců, jejichž zachovávání vede člověka až k vrcholu dokonalosti.“¹⁴² Benediktova otcovská autorita je ustanovena otcovskou tradicí, k níž ještě přidává římský obraz otcovství, který je vyjádřen přívlastkem „pius pater“, laskavý otec. Mocí laskavého otce je láska, vychovává láskou a ne tvrdostí, přičemž je mu ponechána otcovská nadřazenost, autorita pro jeho roli pána domu a pána rodiny. Benedikt pozvedá obraz opata jakožto otce ve smyslu východní tradice, která mu propůjčuje pneumaticnost a přidává aspekt autoritativní, to vše spojené v otcovské lásce.¹⁴³

3.1.1. „Naslouchej...“

„Naslouchej, Synu, mistrovu učení,

nakloň k němu ucho svého srdce,...“¹⁴⁴

Výzva nabádající k pozornosti, upoutávající náš zájem a ohlašující vážnost toho, co bude následovat. Je použit latinský termín „obsulta“, který je pouze na tomto místě, což naznačuje Benediktovu záměrnost, protože pravděpodobnějším termínem, který se běžně užíval v té době, byl „ausculta“. Benedikt však použil první termín, doslovně opravdu znamenající naslouchej, oproti typickému poslouchej, slyš. Poslouchání zde značí slyšení v rovině přesahující lidský smysl sluchu. Značí „poslouchat v odevzdanosti“¹⁴⁵ a představuje základ potřebný na cestě k dokonalosti.¹⁴⁶

¹⁴⁰ HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. str. 3.

¹⁴¹ Tamtéž str. 4.

¹⁴² RB 73, 2.

¹⁴³ Srov. HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. str. 4.

¹⁴⁴ RB [incipit Prologus] 1.

¹⁴⁵ HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. str. 2.

¹⁴⁶ Srov. Tamtéž str. 2.

Poslouchat v odevzdanosti, naslouchat celou svou bytostí. To vyjadřují slova „... *nakloň ucho svého srdce*,...“¹⁴⁷ Srdce, které představuje dle biblického pojetí celého člověka. „Srdce“ je klíčovým pojmem celé řehole, v textu se vyskytne 31 krát. Řehole chce vést posluchače k otevřenosti a spiritualitě srdce.¹⁴⁸

Naslouchání je také součástí dialogu. Je to dialog mezi Bohem a člověkem. Ten je stvořen k obrazu Božímu a jestliže jsme ve zprávě o Stvoření došli poznání síly Božího Slova, které je činorodé, je možná výzva „Naslouchej“ i pokračováním dialogu. „Člověk se tehdy plně uskutečňuje, je Božím obrazem, když Bohu naslouchá a odpovídá, když s ním mluví. Žádný jiný tvor není schopen s Bohem komunikovat. Čím více se tento vztah k Bohu prohlubuje, tím více se člověk seberealizuje, stává se tím, čím má být.“¹⁴⁹

„Naslouchej, Synu, mistrovu učení,

nakloň k němu ucho svého srdce,

a k čemu tě laskavý otec nabádá, to rád přijmi

a uveď ve skutek,

aby se v namáhavé poslušnosti vrátil k tomu,

od něhož ses vzdálil zahálčivou neposlušností.“¹⁵⁰

Naslouchat celou svou bytostí, ne ve smyslu lidského sluchu. Naslouchat srdcem, nechat slova prostoupit celou svou bytostí a nechat je konat to, k čemu jsou vyřčená. Síla slova přijatá srdcem, má moc otevírat, přetvářet a tvořit.

Naslouchej, Synu, mistrovu učení – mistr, který má dvě tváře. Tvář učitele a tvář vychovatele, které se projevují skrze osobu laskavého otce. Mistrovo učení má sílu tvořícího slova, tuto sílu a moc mu propůjčuje otcovská tradice stojící na pilířích Božího Slova a otcovská láska, která má moc zasáhnout vnitřek člověka. V součinnosti slova a lásky je člověk zasažen na správném místě v samotném nitru své podstaty. Slovo se tak stává jeho přirozeností, přijímá jej, je slovu poslušný a tak dosahuje své nápravy a ideálu lidství a naplňuje obraz Boží.

¹⁴⁷ RB [Incipit Prologus] 1.

¹⁴⁸ Srov. HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. str. 221.

¹⁴⁹ SIOSTRZONK, Prokop. *Řehole Benediktova s Prokopem Siostrzonkem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. str. 8-9.

¹⁵⁰ RB [Incipit Prologus] 1-2. Srov. Př 1, 8; srov. Př 4, 20; srov. Př 6, 20.

To vyžaduje poslušnost a zřeknutí se své vůle, což jeví se obtížné, namáhavé. Zahálčivou neposlušností Benedikt míní lidskou svévoli. Lidská svévole ve své přizemnosti a nedokonalosti nemůže zastávat místo na cestě k dokonalosti a naplnění Božího obrazu, naopak směřuje k poklesku a neštěstí.

Život nám nepatří, byl nám dán. Je to Boží dar nám. V kterémkoli okamžiku nám může být odebrán. Ego však říká: „Já jsem Pán.“ Odvrací nás od Boha a otupuje volání duše po jednotě s Kristem.

Dvě cesty jsou před člověka rozprostřeny. Cesta Páně v poslušnosti, pokoře a lásce vedoucí k naplnění Božího království na Zemi. Či cesta ďábla ve svévoli, poklescích ega a otupělosti vedoucí k naplnění pekla na Zemi. A proto se dnes, právě dnes ve světě převrácených a zaniklých hodnot, opětovně rodí otázka: Kdo a kde bude stát? Benedikt vyzývá k pozornosti a poskytuje zbraň, která může být účinnou a efektivní v době dnešní, stejně jako v době jeho života, kdy se hroutil antický svět. I dnes, v hroutícím se světě bez identity, může být cestou nápravy. A tak Ty, kdo čteš tyto řádky, tiše spočín a NASLOUCHEJ...

3.1.2. Vojenská služba

*„Obracím se nyní na tebe,
kdo se zříkáš vlastní vůle,
a chtěje sloužit ve vojsku Krista, Pána a pravého krále,
chápeš se mocných a přeslavných zbraní poslušnosti.“¹⁵¹*

Postoj křesťana v jeho víře se má podobat vojenské službě. Jistě jde o obrazné vyjádření, které usiluje o jednoznačné sdělení, co je člověku zapotřebí v jeho životní náplni křesťana. Tuto cestu si volí sám, avšak stát na ní a obstát, vyžaduje značné a už vůbec ne jednoduché úsilí, k jehož dostání je člověku zapotřebí Boží milosti, která mu je k pomoci, stačí jen požádat. Vojenská služba je v Benediktově poselství ústředním tématem, které přebírá od sv. Pavla, který ve svém listě Efezským píše: *„Proto vezměte na sebe plnou Boží zbroj, abyste se mohli v den zlý postavit na odpor, všechno překonat a obstát. Stůjte tedy opásaní kolem beder pravdou, obrnění pancířem spravedlnosti, obuti k pohotovému službě*

¹⁵¹ RB [Incipit Prologus] 3. Srov. Ef 6, 10-17; 2 Tm 2, 2-4.

evangeliiu pokoje a vždycky se štítem víry, jímž byste uhasili všechny ohnivé střely toho Zlého. Přijměte také prilbu spasení a meč ducha, jímž je Slovo Boží. ¹⁵²

Podstatou stavu „být ve vojenské službě“ je skutečnost naprosté poslušnosti vůči nařízením nadřízeného. A to je jádro tohoto připodobnění pro život křesťana. Být poslušen příkázáním Pána, být poslušen vůli Boha. „Tato poslušnost vede ke spravedlnosti.“¹⁵³ A v tom je naprostá výjimečnost této vojenské služby. Voják Kristův má jistotu, že kráčí po cestě spravedlivých a směřuje ke spáse. To se nedá říci o vojenské službě čistě v lidském pojetí.

Kristův voják je vyzbrojen zbraněmi naprosto odlišnými lidské představě vojenské výzbroje. Zbroj vojáka ve službě Krista nemá moc ničit a působit utrpení, Kristova zbroj osvobozuje z pout lidského vězení strachu, úzkosti, zkaženosti, dává vysvobození z hříchu a zve k nápravě a obnově lidství. Pro velikost toho co nabízí, nemůže být řeč o lehkosti a pohodlnosti této cesty.

Vojenská služba vyžaduje bdělost a vždy připravenost, vyžaduje řád a disciplínu. To dnešní svět postrádá a člověk ani nevidí, že společnost, v níž sestává, se hroutí v mlze opojení falešnými ideály a lidský život je pohlcen spánkem, jenž se podobá noční můře. Lidské životy jsou zchváčeny povrchností a duševní otupělostí, mizí autentičnost prožívání, která je nahrazena umělými, předem nastavenými normami, v nichž schází otevřenost pro dialog s Bohem.

Den zlý toho Zlého byl tu včera, je tu dnes a přijde i zítra a my ve své pohodlnosti a lenosti přehlížíme tuto skutečnost a žijeme si dle své maličkosti. Schází žít srdcem. Benediktovy výzvy nabádají k bdělosti, chtějí „...vyburcovat z dřímoty a probudit ze spánku...“¹⁵⁴ Jejich poselství je zvláště dnes příhodné, kdy křesťane si zvykly na pohodlnost, jejich vlažný vztah k Bohu jistě není tím, co nám Ježíš svým životem zanechal. „Benediktova vojenská služba je velkou alternativou k dnešnímu pohodlnému křesťanství, které myslí jen na úlevy a poshovění. Za všech okolností chce být moderní a libuje si v tom, že lidem předkládá co nejvíce nabídek, z nichž si pak mohou vybrat tu, která je pro ně nejpříjemnější. V tomto křesťanském výprodeji už není žádná přetvářející síla.“¹⁵⁵

¹⁵² Ef 6, 13-17.

¹⁵³ HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcipostství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. str. 28.

¹⁵⁴ NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991. str. 55.

¹⁵⁵ Tamtéž str. 56.

Víra se v dnešní společnosti dává na prodej, je produktem na trhu, je jí toliko způsobů a mnohostí, toliko nabídek, ale skutečná vyvěrá z nitra člověka, zasahuje celou bytost a má sílu měnit. V té rozmanitosti člověk může hledat, ale za celý život nenacházet, pokud nezanechá spánku. Musí Boha přijmout srdcem, následovat Krista v celosti a oddanosti, a to jak nám sděluje Benediktova řehole, je to ta nejpřímější, i když velice náročná cesta. Otázkou zůstává, zda totéž poskytují dnešní mnoho rozmanité křesťanské společnosti? Vždy však zůstává nejdůležitější a nejzákladnější aspekt, a tím je osobní vztah k Bohu.

3.1.3. Příbytek jeho království

„Chceme-li bydlet v příbytku jeho království,

nedojdeme tam jinak než cestou dobrých skutků.“¹⁵⁶

Pro ty, kdo dokážou následovat Krista, je připraven příbytek jeho království. A kdo jsou ti, kteří ho mohou dosáhnout? Benedikt odpovídá, že jsou to ti, kteří jdou cestou dobrých skutků. A doplňuje toto poselství slovy Písma Svatého: *„Vejde tam, kdo žije bez vady a koná spravedlnost, kdo upřímně smýšlí ve svém srdci, kdo svým jazykem nepomlouvá, kdo nečiní příkoří svému bližnímu, kdo netupí svého suseda.“¹⁵⁷* A pokračuje překrásnou formulací: *„Kdo od svého srdce odvrhne proradného ďábla, když mu něco našeptává, a i s jeho našeptávání ho obrátí vniveč, uchopí jeho myšlenky rovnou v zárodku a rozrazí je o Krista.“¹⁵⁸*

K vojenské službě založené na poslušnosti Benedikt podává podrobnější výčet vlastností toho, který kráčí po „via vitae“ vedoucí do příbytku jeho království. Cesta života je cestou Kristovou, je cestou následování Krista pod vedením evangelia. „Cílem tohoto vedení je patřit na Boha (patřit, vidět – videre), což je řecký pojem, který byl u mnišství běžný coby dědictví Otců.“¹⁵⁹

Patření se, dle orientálního chápání, děje ve stanu krále, kdy povoláný je v nejbližší přítomnosti krále a stává se jeho druhem.¹⁶⁰ Je to pocta, která náleží tomu, který přichází po cestě dobrého života. Tento orientální obraz tzv. královské cesty, cesty života, se přenesl i do křesťanského světa, kde získal duchovní rozměr a příbytek, stan, se stává jeho symbolem

¹⁵⁶ RB [Incipit Prologus] 22.

¹⁵⁷ RB [Incipit Prologus] 25-27. Srov. Ž 14.

¹⁵⁸ Rb [Incipit Prologus] 28. Srov. Ž 136.

¹⁵⁹ HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. str. 15.

¹⁶⁰ Srov. Tamtéž str. 16.

„spočinutí a především patření na Boha coby konečný cíl, a rovněž tak útoky démonů na cestě návratu k Bohu.“¹⁶¹

V Benediktově pojetí je tímto stanem na cestě života klášter, kam vstupuje mnich, který putuje po cestě, avšak nepřestává ve svém úsilí dobrého života a zvláště udržuje sám sebe v bdělosti, neboť je neustále vystavován útokům Zlého. Klášter je tím příbytkem jeho království, je ostrovem pokoje v nepokojném světě a nabízí spočinutí a obnovu sil vytrvat proti zlu, neboť ďábel nikdy nespí. Avšak tam, „kde se dá prostor Kristu, jeho Duchu a síle, tam zlo ztrácí veškerou moc. Před skutečným věřícím, který je nositelem Ducha, se všechny ďábelské přízraky obracejí v nic.“¹⁶²

3.1.4. Škola služby Páně

„...je třeba už nyní, dokud je čas a jsme v tomto těle

a vše je možno plnit ve světle tohoto života,

běžet a konat,

co je nám užitečné pro věčnost.

*Chceme tedy založit školu služby Páně.“*¹⁶³

Benedikt má představu kláštera jako příbytku jeho království, kde je zakoušená přítomnost Pána. Cesta k němu a setrvání vyžaduje značné úsilí přirovnávané k vojenské službě. O to více pro svou náročnost vojenské služby, kterou služba Pánu vyžaduje, je také školou, která je místem výchovy správného křesťana. Klášter se tak má stát místem spočinutí před našeptáním ďáblovým, které je naplněné Kristovou přítomností a skrze sílu Kristovu vede a vychovává k dokonalosti.

Jestliže si představíme, že škola je místem, kde se schází společenství a pod vedením mistra se učí jeho učení a praktikují jej v životě, pak klášter je školou, kde pod vedením Krista jsou učedníci vzdělávání v teoretických záležitostech (znalost Písma), ale především je vyžadován praktický rámec, a to ve způsobu života, prostřednictvím cvičení a askeze.¹⁶⁴ Podstatou služby Páně je cvičení, plnění, konání. Takováto cesta se může jevit úzce, čehož si

¹⁶¹ HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. str. 16.

¹⁶² HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcioopatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. str. 37.

¹⁶³ RB [Incipit Prologus] 43-45. Srov. J 12, 35; 1 K 9, 24.

¹⁶⁴ Srov. HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcioopatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. str. 39-40.

byl Benedikt dobře vědom a snažil se o dokonalou vyváženost, aby se přicházející nezalekli. Jeho heslem bylo: „ani ne příliš, ani ne málo“. Benedikt usiloval o vnitřní rovnováhu, pro kterou je podstatný řád. Řád a disciplína, to Benediktinská škola poskytla a učila. Životní řád, pro nějž je charakteristický imperativ: „Ve všem zachovávej míru.“¹⁶⁵

Úzká to cesta, která však při vytrvání a pokroku nabízí šíři, a to zvláště šířkou srdce.¹⁶⁶ „...z mnišského způsobu života (conversatio) a z prohloubené víry, která se v něm stává viditelnou, vykvétá oblažující láska k Bohu... V ní nalézá mnich svobodu od pozemských vášní...způsob života (conversatio) je cestou Božích přikázání, a tím cestou Kristovou. Člověk ji musí proběhnout, aby dospěl k rozjímání... Naplňuje se v nazírání (contemplacio). Toto nazírání (contemplacio) je třeba postavit na roveň království nebeskému.“¹⁶⁷

Úzká cesta a široké srdce je častým tématem už svatých Otců.¹⁶⁸ Obraz širokého srdce je srdcem, které je plně naplněno Boží láskou, v němž žádný démon už nenajde prázdné zákoutí, kde by se usídlil. Široké srdce je srdce naplněné mírem a pokojem a je v harmonii s Bohem. Je v harmonii s bližním a také se sebou. K tomu učí a vychovává Benediktova škola.

Škola služby Páně po vzoru Benediktově je tím pravým místem, kde se setkat s Bohem, plně jej obsáhnout svým srdcem, nechat se prostoupit Kristovým Duchem a skrze Boží milost vstoupit do stánku Páně.

3.2. Quae sunt instrumenta bonorum operum – Nástroje dobrých skutků

Nástroje dobrých skutků v RB nám líčí 4. kapitola, která sestává ze 78 veršů, z nichž každý má svou velikost a váhu, a jenž nese člověku poselství ve formě „přikázání“, která usilují svou výpovědí o formování člověka a ukazují mu cestu životem k dokonalosti a přiblížení se Bohu.

¹⁶⁵ Srov. NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991. str. 60-61.

¹⁶⁶ Srov. HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. str. 41-42.

¹⁶⁷ HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. str. 25.

¹⁶⁸ Svatí otcové (Ambrosius, Cassianus, Hilarius) čerpali z Písma Svatého viz. Ž 119, 32. Téma širokého srdce se objevuje také u papeže Řehoře Velikého v 2. knize Dialogů, která je věnována právě sv. Benediktovi z Nursie. Papež popisuje Benediktův mystický zážitek, kdy v noci Benedikt skrze tmu vidí paprsek světla, v němž jako by Benedikt spatřil celý svět. V tomto mystickém zážitku Benedikt pocítil Boží přítomnost nejbližší, jak mohl a ta jej naplnila v rozšířenosti jeho srdce, nitra a povznesla jeho duši.

Větší než velké množství těchto veršů má paralelní či přímé zastoupení v Sancta Scriptura. Je to svědectvím Benediktovy hluboké znalosti Božího slova, jeho plným pochopením a užitím v praktickém lidském životě, který tak následuje Krista.

3.2.1. Verše 1 – 8

Verše 1 - 8 sestávají z dobře známých výpovědí z Desatera¹⁶⁹ a židovského vyznání víry „Šema Israel“¹⁷⁰ a zní: „milovat jednoho Boha“¹⁷¹, „nezabíjet“¹⁷², „nekrást“¹⁷³, „necizoložit“¹⁷⁴, „nevydávat křivé svědectví“¹⁷⁵.

Co se týče pátého přikázání Desatera, u Benedikta dochází k rozdílu a vyslovuje formulaci, jež zní: „Ctít všechny lidi.“¹⁷⁶ Původní znění z Desatera přikazuje „ctít otce i matku“¹⁷⁷, což nás uvádí do kontextu vztahu v rodinném prostředí, a tak je možno se domnívat, že Benediktovo vyjádření mělo za cíl rozšířit blízký rodinný kruh na vzdálenější sociální prostor, v němž se jedinec vyskytuje.¹⁷⁸ Jistou paralelu nám poskytuje 1. list Petřův, kde stojí psáno „ctěte všechny“.¹⁷⁹ Tím zásadním podnětem, jenž nás nabádá ke „ctění všech“, je Benediktovo učení o vidění Krista v každém z nás. Vidět v druhém Krista je Benediktinskou zásadou, která skrývá hluboké poselství, které člověku může usnadnit život v přijímání Boží vůle, která k nám skrze bližního promlouvá. Ano, „pro Benedikta může být Kristovým poslem každý člověk...“¹⁸⁰, ovšem ne vždy je druhý tím, ve kterém k nám přichází Pán, proto je důležitá další zásada, již je rozlišování. Ta k nám však přichází při otevření se skutečnosti, že v druhém ke mně přistupuje Kristus. V otevřeném postoji se vlastní přijímání toho druhého prohlubuje, zvyšuje se pozornost vůči tomu, co sděluje.¹⁸¹ Oproti běžné lhostejné komunikaci se hloubí naše naslouchání, neboť je to možný kontakt Boha. Naslouchání je tak podstatnější než mluvení, ve kterém se může zrcadlit naše ego a naše zájmy bez zahlédnutí, že Boží vůli se vzdalujeme. Tato Benediktinská zásada nás tedy „může vést k nové kultuře rozhovoru, v níž je naslouchání důležitější než mluvení, ... Tato kultura

¹⁶⁹ Ex 20, 1-17.

¹⁷⁰ Dt 6, 4-9.

¹⁷¹ RB 4, 1. srov. Dt 6,5.

¹⁷² RB 4, 3. srov. Ex 20, 13; Dt 5, 17.

¹⁷³ RB 4, 5. srov. Ex 20, 15; Dt 5, 19.

¹⁷⁴ RB 4, 4. srov. Ex 20, 14; Dt 5, 18.

¹⁷⁵ RB 4, 7. srov. Ex 20, 16; Dt 5, 20.

¹⁷⁶ RB 4, 8.

¹⁷⁷ Srov. Ex 20, 12; srov. Dt 5, 16.

¹⁷⁸ Srov. VOGÜÉ, Adalbert de. *Duchovní umění podle sv. Benedikta*. (Benediktinské sešity, svazek 4). Praha: Čeští benediktini, 1993. str. 3-4.

¹⁷⁹ Srov. 1 P 2, 17.

¹⁸⁰ GRÜN, Anselm. *Vidět v druhém Krista*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. Str. 9.

¹⁸¹ Srov. Tamtéž str. 9.

rozhovoru je charakterizována úctou, pozorností, láskou a hlubokou vírou, že druhý je tajemství, ba že skrze něj ke mně může mluvit sám Kristus.¹⁸² „Benedikt věří, že Bůh se v Ježíši Kristu stal člověkem. Od toho okamžiku nám v každé lidské tváři září vstříc Boží vznešenost.“¹⁸³

3.2.2. Verš 9

Devátý verš je známým tzv. „zlatým pravidlem“, jenž Benedikt přebírá z Písma Svatého a zní: „*A co, kdo nechce, aby se dělo jemu, ať sám nečiní jinému.*“¹⁸⁴ Nárok zakládající se na rovnoprávnosti a respektování druhých. Jednoduchá formule, v které se však mělo odrážet veškeré morální jednání člověka.

V Apofthegmatech se dočítáme: „Jeden ze starců říkal: „Co sám nemáš rád, nečiň druhému. Nemáš rád, když tě někdo pomlouvá? Ani ty nikoho nepomlouvěj. Nemáš rád, když tě někdo nespravedlivě kritizuje? Ani ty nikoho nespravedlivě nekritizuj. Nemáš rád, když se k tobě někdo obrátí zády nebo tě urazí nebo ti něco ukradne nebo udělá něco podobného? Ani ty nikomu nic takového nečiň. Tato rada stačí ke spáse každému, kdo je schopen ji zachovat.“¹⁸⁵

3.2.3. Verš 10

Verš číslo 10 obecně a úplně udává směr, jímž by se měl křesťanský život ubírat. „*Zapřít sám sebe a následovat Krista.*“¹⁸⁶ Slova, která sám Ježíš káže: „*Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne. Neboť, kdo by chtěl zachránit svůj život, ten o něj přijde; kdo však ztratí svůj život pro mne, nalezne jej.*“¹⁸⁷

Je tedy potřeba pěstovat sebeovládání a cvičit se v sebezapírání, jen život prostoupen oddaností a vzdání se své vůle ve prospěch vůle Boží je opravdovým vysvobozením a následováním Krista. „Následování Krista také není jen duchovní cvičení v ctnostech a sebezáporech, soukromé úsilí o dokonalost – nýbrž celistvá oddanost Kristu z přemíry lásky, která je ochotná opustit vše a jít za ním, vydávat svědectví životem a smrtí.“¹⁸⁸

¹⁸² GRÜN, Anselm. *Vidět v druhém Krista*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. str. 15.

¹⁸³ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004. str. 81.

¹⁸⁴ RB 4, 9. srov. Tób 4, 16; Mt 7, 12; L 6, 31.

¹⁸⁵ Apofth. 1, 31.

¹⁸⁶ RB 4, 10.

¹⁸⁷ Mt 16, 24-25; srov. L 9, 23-24.

¹⁸⁸ ZVĚŘINA, Josef. *Teologie agapé*. Praha: Vyšehrad, 2003. Str. 228.

3.2.4. Verše 11 - 20

Následující verše 11 - 13 souvisí s výzvou zapření ve fyzické rovině: „*Držet své tělo v tuhé kázni.*“¹⁸⁹, „*Neoddávat se rozkoším.*“¹⁹⁰, „*Milovat půst.*“¹⁹¹ Verše 14 - 19 se obrací k našemu jednání ve vztahu k druhým. Dvacátý verš nabádá k odklonu jednání, které je typické pro tento svět¹⁹², odklonit se od světskosti, která je brzdou duchovnímu růstu, která člověka poutá pozemskými vášněmi a připravuje žalář duši, která tak upadá. V Apofthegmatech zaznívá: „Měj v nenávisti všechny světské věci i tělesnou pohodu, protože to všechno z tebe udělalo nepřítele Božího.“¹⁹³

3.2.5. Verš 21

O lásce ke Kristu, která by měla zaujímat prvenství v našich životech a jíž by nemělo nic předcházet, se vyslovuje 21 verš, který doslovně zní: „*Ničemu nedávat přednost před láskou ke Kristu.*“¹⁹⁴ Znění v původním jazyce je dvojího významu, a to jak aktivního, tak pasivního, tudíž latinská formulace hovoří jak o „lásce ke Kristu“, tak také „lásce Kristově“. ¹⁹⁵ Takovéto přijetí Krista uchováváním lásky ke Kristu a naplněním se Kristovou láskou, se poté promítá ve veškerém našem jednání, naší činnosti a přístupu k druhým, jímž prostupuje Kristův duch a v této formě způsobu života již není sebemenšího místa pro jakékoli nepravosti.¹⁹⁶

3.2.6. Verše 22 - 40

To, jaké by naše jednání mělo a nemělo být, vypovídají verše 22 - 32. Benedikt se zde obrací v negativních výpovědích k hněvu¹⁹⁷, lsti¹⁹⁸, falši¹⁹⁹, odplatě²⁰⁰, křivdě²⁰¹, přísahání²⁰², proklínání²⁰³, pronásledování²⁰⁴ a nabádá k lásce²⁰⁵, pravdě²⁰⁶ a milování nepřátel.²⁰⁷

¹⁸⁹ RB 4, 11; srov. 1 K 9, 27.

¹⁹⁰ RB 4, 12.

¹⁹¹ RB 4, 13.

¹⁹² Srov. RB 4, 20. srov. Jk 1, 27.

¹⁹³ Apofth. 1, 10.

¹⁹⁴ RB 4, 21; srov. Mt 10, 37.

¹⁹⁵ COLUMBA, Stewart OSB. *Modlitba a komunita, Benediktinská tradice.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. str. 31.

¹⁹⁶ Srov. HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života (komentář).* Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. str. 60.

¹⁹⁷ Srov. RB 4, 22. srov. Mt 5, 22.

¹⁹⁸ Srov. RB 4, 23. srov. Ef 4, 26.

¹⁹⁹ Srov. RB 4, 25.

²⁰⁰ Srov. RB 4, 29. srov. 1 Te 5, 15; 1 P 3, 9.

²⁰¹ Srov. RB 4, 27; 30.

²⁰² Srov. RB 4, 27. srov. Mt 5, 34.

To, jakými bychom neměli být, ukazuje ve verších 34 - 40, kde hovoří o pýše²⁰⁸, nemíře²⁰⁹, reptání²¹⁰ a dalších negativních vlastnostech člověka, které jsou jeho neřestmi.

Reptání je v Benediktově učení častým tématem, za kterým spatřuje lidskou nekončící kritiku. „Reptající kritikové jsou krtci podryvající *pax Christi*.“²¹¹ Zdá se, že postoj stále nespokojenosti, by mohl být projevem porušených vazeb se světem, jenž může pramenit z pochybnosti o své místo a méněcennosti. Takovýto přístup ke světu však člověku, jenž se hlásí ke křesťanství, nepřísluší.²¹²

3.2.7. Verše 41 - 43

„*Svou naději skládat v Boha.*“²¹³ Nyní se Benedikt obrací k Bohu a vyslovuje vztah důvěry člověka k Bohu a zároveň napomíná, že to, co je v nás dobré, je zásluhou Boha²¹⁴ a ne naší a právě naopak, zlo v nás je dílo nás samých.²¹⁵ K tomu názorně zaznívá v Basileiově řeholi²¹⁶, že od Boha máme vrozené vše, co potřebujeme k plnění přikázání, a to, co od něj máme dané, měli bychom rozvíjet a pokud takto žijeme, jsme cennými, pokud však toto od Boha dané, toto dobro v naší přirozenosti zkazíme, tak se přikláníme ke zlu. Basileiova definice zla tedy zní: „nežít podle impulzů vložených do duše od Boha“.²¹⁷ A opačně definice dobra zní: „žít podle hnutí vložených do duše od Boha, tzn. podle Božího zákona a podle svědomí“.²¹⁸

²⁰³ Srov. RB 4, 32. srov. L 6, 28.

²⁰⁴ Srov. RB 4, 33. srov. Mt 5, 10.

²⁰⁵ Srov. RB 4, 26.

²⁰⁶ Srov. RB 4, 28.

²⁰⁷ Srov. RB 4, 31. srov. Mt 5, 44; L 6, 27.

²⁰⁸ Srov. RB 4, 34. srov. Te 1, 7.

²⁰⁹ Srov. RB 4, 35; 36; 37; 38.

²¹⁰ Srov. RB 4, 39. srov. 1 K 10, 10.

²¹¹ NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991. str. 9.

²¹² Srov. HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiákonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. str. 61.

²¹³ RB 4, 41; srov. Ž 77, 7.

²¹⁴ Srov. RB 4, 42. srov. 1 K 4, 7.

²¹⁵ Srov. RB 4, 43.

²¹⁶ Basileiova řehole dostupná z: *Documenta Catholica Omnia* [online]. 2006, poslední revize 12.6.2011.

Dostupné z: < http://www.documentacatholicaomnia.eu/04z/z_0330-0379_Basiliius_Magnus_Regula_LT.doc.html >. Dále jako Bas. Reg.

²¹⁷ Srov. Bas. Reg. 2.

²¹⁸ Srov. Bas. Reg. 2.

3.2.8. Verše 44 - 50

Následující verše se vztahují k soudu, peklu, věčnému životu a neustále upomínky smrti. „*Mortem cotidie ante oculos suspectam habere.*“²¹⁹ Již před Benediktem je myšlenka „smrti před očima“ častým tématem mnohých spisů pouštních otců a vyskytuje se přeneseně již ve SZ, kde v knize Sírachovcově čteme: „*Při všem, co činíš, myslí na konec a nebudeš hřešit.*“²²⁰ Myšlenku smrti nacházíme i u Pavla: „*Den ze dne hledím smrti do tváře....*“²²¹

To, co nás tato idea učí, je „odvrátit duši od hříchu a osvobodit ji od vášní“²²². Myšlenka smrti, blízké smrti, odkloňuje člověka od hříchu, je „zbraní proti všem neřestem“.²²³

Je třeba ještě poukázat na otevřený a pozitivní přístup ke smrti velkých mužů mnišství, jako byl Antonius a také Benedikt. Z Dialogů Řehoře Velikého jsme informováni o velkolepém odchodu Benedikta vstříc smrti. Papež tuto událost popisuje následně - Benedikta schválila nemoc, zimnice a těžké horečky mu pálily životní síly a den za dnem byl slabším a slabším. Šestého dne se nechal svými spolubratry přenést do kaple, kde přijal tělo a krev Kristovu, aby se posilnil před smrtí. Pak z posledních sil se zvedl ze svého lože, podepřen svými mnichy vztáhl ruce vzhůru k nebi, modlil se, a tak naposled vydechl.²²⁴ Holzherr dodává: „Síla k tomuto otevřenému postoji s nadějí tváří v tvář smrti pochází ze zaměření na Krista, které se stalo druhou přirozeností. Proti němu nesvede nic ani smrt, ani ďábel.“²²⁵

Pozitivní vztah ke smrti je patrný také ve slovech apoštola Pavla, kdy chce „odejít a být s Kristem“²²⁶, kdy touží „opustit tělo a přebývat u Pána“²²⁷ a hlásá: „Život, to je pro mne Kristus, a smrt je pro mne zisk.“²²⁸

Verš 48 nabádá k bdělosti²²⁹, jež značí pozornost nad veškerým naším jednáním. Mnich si je velice dobře vědom, kam vede jakákoli menší nepozornost, kdy se do našich

²¹⁹ RB 4, 47. srov. Mt 24, 42-51.

²²⁰ Sír 7, 40.

²²¹ 1 K 15, 31.

²²² VOGŮĚ, Adalbert de. *Ducovní umění podle sv. Benedikta*. (Benediktinské sešity, svazek 4). Praha: Čestí benediktini, 1993. str. 67.

²²³ Tamtéž. str. 62.

²²⁴ *Život svatého otce Benedikta od sv. papeže Řehoře Velikého (Druhá kniha dialogů)*. Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902.

²²⁵ HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiocesi sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. str. 62.

²²⁶ F 1, 23.

²²⁷ 2 K 5, 8.

²²⁸ F 1, 21.

²²⁹ Srov. RB 4, 48.

záměrů snaží vkrást ďábel. Pozornost vyžadují nejen naše skutky, ale především myšlenky, které skutky předcházejí.

Verš 49 poukazuje na Boží všudypřítomnost.²³⁰ Doslovně zní: „*Být přesvědčen, že se na nás všude dívá Bůh.*“²³¹

Padesátý verš, s jehož obdobou se setkáváme již na počátku řehole ve 28 verši Prologu, nás vyzývá k boji se zlými myšlenkami²³², které jsou dílem ďábovým. Toto ďáblové našeptávání od sebe odvrátíme tak, že jej „*uchopíme rovnou v zárodku a rozrazíme o Krista*“.²³³ Kristus je pevná skála, o kterou se tříští veškeré nepravosti. Jestliže jsme věrní Kristu, jsme uchráněni od nástrah ďábových a máme zalíbení u Boha. V 50 verši 4. kap. ještě Benedikt dodává, že je třeba tyto zlé myšlenky vypovědět duchovnímu otci.²³⁴ Se stejným názorem se setkáváme také u Cassiana²³⁵, který spatřuje v situaci, kdy jedinec zasažený zlými myšlenkami, není schopen je sdělit, se neustále nachází v područí ďábla. V Apofthegmatech čteme: „Nic tak neškodí mnichům a nic tak netěší demony jako utajování špatných myšlenek před duchovními otci.“²³⁶

3.2.9. Verše 51 - 54

Tyto verše zaznívají ve prospěch tichosti, kdy totiž ústa plná slov zavánějí pomlouvačným žvaněním.²³⁷ Střežit jazyk od planých slov²³⁸, střežit se od prolévání hněvivých slov ve svém emocionálním zakoušení, vystříhat se jakýmkoli zlým slovům proti svému bližnímu, to je rámcem těchto veršů. Také smích²³⁹ jen ve velmi omezené míře není škodlivý, častý a hlasitý nepodobá se člověku bdělému. „Jeden stařec spatřil, jak se někdo směje, a řekl mu: „Budeme se muset ospravedlňovat před nebem i před zemí za celý svůj život a tobě je do smíchu?“²⁴⁰

²³⁰ Srov. RB 4, 49. Srov. Př 5, 21; 15, 3.

²³¹ RB 4, 49.

²³² Srov. RB 4, 50. Srov. Ž 137, 9.

²³³ Srov. RB [Incipit Prologus], 28. srov. Ž 137,9.

²³⁴ Srov. RB 4, 50.

²³⁵ Hovoří o něm ve spise De institutis coenobiorum (4, 9) dostupné z: *Documenta Catholica Omnia* [online]. 2006, poslední revize 12.6.2011. Dostupné z: http://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/0360-0435_Cassianus_Institutes_Of_The_Coenobia_And_The_Remedies_Vol_1_EN.pdf >.

²³⁶ Apofth. 4, 27.

²³⁷ Srov. RB 4, 52. srov. Př 10, 19.

²³⁸ Srov. RB 4, 53. srov. Mt 12, 36.

²³⁹ Srov. RB 4, 54. srov. Sír 33, 6.

²⁴⁰ Apofth. 3, 41.

Jiný výnos z výroků pouštních otců zní: „Jeden svatý řekl o hovornosti: „Hovornost je jako spalující vítr – ničí plody mnišské práce. Poslechni si teď ještě pár slov o smíchu. Smích zamítá blažená zaslíbení propůjčená lítosti. Smích nebuduje ani nechrání, ale hubí a boří vše, co bylo zbudováno. Smích zarmucuje Ducha svatého, duši neprospívá a tělo ničí. Smích vyháňá ctnosti, neuchovává vzpomínku na smrt ani nekoná rozjímání o trestech.“²⁴¹

3.2.10. Verše 55 – 58

Být s radostí otevřen poslechu Svatého Písma²⁴², nořit se do častého modlení²⁴³, hříchů ve smutku Bohu vyjevit²⁴⁴ a vzít si z nich do budoucna poučení²⁴⁵, to je obsahem těchto čtyř veršů. V naslouchání Benedikt spatřoval důležitý aspekt potřebný v lidském životě, kde prvenství namísto naslouchání zaujímá reptání, které však tolik škodí duši, a proto napomíná čtenáře Benedikt již v prvních slovech své řehole a neustále tento výraz opakuje, aby tak vyzdvihl důraz poslechu. Jde mu o navrácení se k pozornému naslouchání, jenž zasáhne vnitřek člověka a působí jako lék pro duši. Toto pozorné naslouchání Božímu slovu „má uzdravující, pročišťující a také sjednocující moc“.²⁴⁶

„*Orationi frequenter incumbere.*“²⁴⁷ - tato teze má dvojího překladu a sice: „Často se oddávat modlitbě.“ či „Vrhat se na zem k modlitbě.“ Událost modlitby člověka vytrhává z každodenní rutiny, vtahuje ho do nitra k sobě samému a k Bohu, proměňuje jej. V modlitbě se zrcadlí náš vztah k Bohu, je rozmluvou s Bohem, vyjevením našich emocí a v konečnosti smířením se sebou i s Bohem samým. V Apofthegmatech zní: „Starci říkali, že modlitba je mnichovým zrcadlem.“²⁴⁸ Modlitba je událostí, která nás „uvádí stále hlouběji do souznění se sebou a svým životem“²⁴⁹, modlitba nás vede „do vztahu k Bohu a tento vztah oživuje“.²⁵⁰ Důležitá, v přístupu modlícího se do aktu modlitby, je otevřenost a čistota jeho srdce. Jen ten, kdo se odhaluje v celé své nahotě a přijímá sám sebe takovým jakým je a Bohu se dává takovým, jakým je, pociťuje přítomnost Boží, dostává se mu v jeho existenci schopnosti

²⁴¹ Apofth. 3, 55.

²⁴² Srov. RB 4, 55.

²⁴³ Srov. RB 4, 56. srov. L 18, 1; Ko 4, 2; 1 Te 5, 17.

²⁴⁴ Srov. RB 4, 57.

²⁴⁵ Srov. RB 4, 58.

²⁴⁶ HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. str. 64.

²⁴⁷ RB 4, 56. srov. L 18, 1; Ko 4, 2; 1 Te 5, 17.

²⁴⁸ Apofth. 21, 12.

²⁴⁹ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004. str. 68.

²⁵⁰ Tamtéž str. 69.

zakoušet Boha. Grün Anselm píše: „Když Bohu s upřímností nabízím sebe sama, pociťuji, kdo je Bůh a kdo jsem já.“²⁵¹

3.2.11. Verše 59 – 62

„*Nepropadat žádostem těla.*“²⁵² „*Nenávidět vlastní vůli.*“²⁵³ „*Poslouchat opatovy příkazy.*“²⁵⁴ „*Neríkat o člověku, že je svatý, než skutečně je.*“²⁵⁵ Žádosti nás odvádí od duchovní kontempace a uvádí v neklid, kterého není konce. I když je žádost naplněná, nepřináší trvalého klidu, ale opět vyvstane s větší intenzitou a vrhá člověka do bludného kruhu vězení pozemskosti. Takový tělesný člověk vzdaluje se Kristu a upadá do spárů světa smyslovosti, kdy duch chladne a duše se třísť. „Proto není pokoje v srdci tělesného člověka, ani v člověku oddaném pozemským věcem, nýbrž jen v člověku vroucím a duchovním.“²⁵⁶ Proto život mnicha žádá si umrtvování těla a ubírá se cestou Kristovou, kde ne vůle vlastní, ale vůle Boží se děj, tak zní ze samotných úst Ježíšových: „...*staň se tvá vůle.*“²⁵⁷

Navazuje verš o poslušnosti, kterou Benedikt vnímá jako slyšení a následné probuzení. V poslušnosti Bohu jsme otevření jeho působení v nás samých a lidská existence se mění k „životu, který nám dala Kristova poslušnost“.²⁵⁸ Impulzem k této poslušnosti je láska. A tak jako Kristus miluje svého Otce, v lásce prokazuje svou poslušnost, tak také mnich v lásce má chovat svou poslušnost k Bohu a svému představenému. Ve výrocích pouštních otců zaznívá: „Abba Mojžíš řekl jednomu bratrovi: „Získejme si poslušnost, která plodí pokoru, přináší vytrvalost a trpělivost, lítost, bratrství a lásku. To jsou totiž naše válečné zbraně.“²⁵⁹

3.2.12. Verše 63 – 73

Povinností každého křesťana je „plnit Boží přikázání“²⁶⁰, jak již v knize Kazatel zní: „...*na tom u člověka všechno závisí.*“²⁶¹ Vše, celá lidská existence a vše s ní spojené je závislé na poslušnosti Božích zákonů. Pokud život vede po cestě rámované Božími

²⁵¹ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004. str. 70.

²⁵² RB 4, 59. srov. Ga 5, 16.

²⁵³ RB 4, 60.

²⁵⁴ Srov. RB 4, 61. srov. Mt 23, 3.

²⁵⁵ Srov. RB 4, 62.

²⁵⁶ KEMPENSKÝ, Tomáš. *Čtyři knihy o následování Krista*. Brno: Cesta, 2001. Kniha první 6, 2.

²⁵⁷ Mt 26, 42.

²⁵⁸ COLUMBA, Stewart OSB. *Modlitba a komunita, Benediktinská tradice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2004. str. 64.

²⁵⁹ Apofth. 14, 6.

²⁶⁰ RB 4, 63.

²⁶¹ Kaz 12, 13.

příkázáními, smrt přichází v milosti Boží a spáse, když však život kráčí po cestě prázdné a vzdálené Bohu, smrt ústí do ztracení se v temné samotě.

„*Milovat čistotu.*“²⁶² - Ctnost a dar, kterým se dáváme takovými, jakými jsme, týká se „správného chápání sebe a průhlednosti před Bohem a druhými.“²⁶³

Následná napomenutí hovoří o vztahu k bližnímu, v negativních výpovědích se vztahují k nenávisti²⁶⁴, nevráživosti²⁶⁵, závisti²⁶⁶, haštěřivost a povýšenosti.²⁶⁷ Odkazují k lásce k bližnímu jako „prokazovat úctu starším“²⁶⁸, „milovat mladší“²⁶⁹, „modlit se za nepřátele“²⁷⁰ a „usmířit se s rozhněvaným“.²⁷¹

3.2.13. Verš 74

Verš 74 zní: „*Et de dei misericordia numquam desperare.*“ „*A nikdy neztrácet naději v Boží milosrdenství.*“²⁷² V závěru kapitoly Benedikt svou pozornost opět soustřeďuje na Boha, který je člověku nadějí. Boží láska je nekončící a je nám k dispozici kdykoli o ní prosíme a jsme ji hodni, proto bychom na to měli pamatovat a neztrácet naději i v těžkých to dnech svého života. Je tady Bůh a jsme tady my. To, jaký postoj k němu zaujmeme a zda budeme stát čelem či zády, je každého rozhodnutí, avšak Bůh vždy a navždy nám nabízí svou tvář.

3.2.14. Verše 75 – 78

Na závěr celé kapitoly Benedikt ukazuje tyto výroky jako „nástroje duchovního umění“²⁷³ a poukazuje na Boží odměnu²⁷⁴, která nám při jejich nepřetržitém užívání náleží a jež shrnuje dle slov sv. Pavla v 77 verši: „*Co oko nevidělo, co ucho neslyšelo, to všechno*

²⁶² RB 4, 64. srov. 1 Tm 5, 22.

²⁶³ COLUMBA, Stewart OSB. *Modlitba a komunita, Benediktinská tradice.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. Str. 116.

²⁶⁴ RB 4, 65. srov. Lv 19, 17.

²⁶⁵ RB 4, 66. srov. Jk 3, 14.

²⁶⁶ RB 4, 67.

²⁶⁷ RB 4, 69. srov. Ž 131, 1.

²⁶⁸ RB 4, 70. srov. Lv 19, 32.

²⁶⁹ RB 4, 71.

²⁷⁰ RB 4, 72. srov. Mt 5, 44.

²⁷¹ RB 4, 73. srov. Ef 4, 26.

²⁷² RB 4, 74.

²⁷³ RB 4, 75

²⁷⁴ RB 4, 76.

*Bůh připravil těm, kdo ho milují.*²⁷⁵ Důležitá je „stálost“ a místem určeným k používání těchto „nástrojů duchovního umění“ je klášter, který nazývá „dílnou“.²⁷⁶

3.2.15 Shrnutí

Instrumenty ars spiritalis, do nichž bylo nahlédnuto, dle výčtu Benediktova, zastávají podstatnou úlohu pro život, který se ubírá k Bohu v následování Krista. Tyto nástroje duchovního umění probouzí a očišťují lidskou duši, která doposud spala v temnotě a tak, jak je psáno: „...kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě...“²⁷⁷ Benedikt nástroji, jež náleží do područí Kristovy lásky, dává světlo do života toho, který následuje. Nabízí vědomí hledajícímu, dává světlo ztracenému, poskytuje manu hladovějícímu, utěšuje srdce a klidní duši.

Benedikt dobře znal slova Písma a Bohem mu byla dána správnost jejich chápání a též síla podle nich žít. Svou moudrost a prozření poskytl druhým, kteří byli otevření naslouchání a nabídl návod pro rozvoj duchovní cesty jejich životů. I dnes díky jejich jasnosti a srozumitelnosti mohou sloužit jako návod tomu, kdo se rozhodl na sobě pracovat a rozvíjet svou duchovní stránku, a to i těm, kteří se nerozhodli opustit světský život a žít v klášterní komunitě, mohou posloužit nástroje dobrých skutků v jeho úsilí o formování a přetváření života po vzoru Krista, kde základním aspektem je láska. Neboť je psáno: „*Bůh je láska.*“²⁷⁸

3.3. De taciturnitate – O mlčenlivosti

O mlčenlivosti pojednává 6. kapitola RB, přesto míst vztahujících se k této tématice je v RB mnohem více. Benedikt přikládá mlčení velikou váhu a je si vědom obtížnosti ustát tento úkol. Nejde jen o prosté mlčení, které se vyznačuje tichostí slov, ale i o vnitřní mlčení, které teprve když je naplněno, dává člověku zakusit přítomnost Boží. Teprve když utichnou ústa a ztiší se mysl, je naše bytost otevřená pro vstup Boha. Teprve když odstoupíme od svých zvukných i nevyřčených myšlenek, je naše bytost otevřená slyšení Boha.

²⁷⁵ 1 K 2, 9.

²⁷⁶ RB 4, 78.

²⁷⁷ Srov. J 8, 12.

²⁷⁸ Srov. 1 J 4,16.

3.3.1. Žvanění

„Jazyk má ve své moci smrt i život.“²⁷⁹

„Velké žvanění se neobejde bez hříchu.“²⁸⁰

Mlčení má být prostředkem, jak se vyhnout hříchům jazyka. Žijeme v době, která dar slova zneužívá. Slovo nám bylo dáno ke komunikaci, ke sdílení se s ostatními, avšak dnes je spíše nástrojem prohlubujícím zlo, je kořenem zla. Povrchní a nadměrné užívání slov, tak roztáčí kolotoč pomluv a kritiky, kolotoč neutichajících emocí a rozvášněných odpovědí, kdy schází odstup a reálné vidění. Přílišným mluvením člověk slova používá ledabyly a nerozumně. Svým neovládajícím jazykem plným rozvířených slov nevidí možné dopady a následky svého jednání. Žvanění je cestou do mlhavé přítomnosti, jímž si tvoříme šedivý svět. Mlčení je cestou do jasné přítomnosti bez kalu emocionálního víření, jímž si tvoříme slunečný svět. Tak, jak píše Anselm Grün: „Mluvením se naše emoce vždy znovu rozvíří, mlčením se usadí. Je tomu jako s vínem. Pohybem se víno zakalí, klidným uskladněním se kal usadí a víno se projasní.“²⁸¹ Anselm Grün ve své publikaci „O mlčení“ udává 4 kategorie nebezpečí, kterých se mluvením dopouštíme.

Prvním nebezpečím je zvědavost. Člověk ve své zvědavosti ztrácí ponětí o své roztržitosti. Stará se o všechno a zároveň o nic, protože jeho roztržitost mu nedává prostor pro podržení obsahu a hloubku jeho sdělení, musí se z něj hned vymluvit. Vyžvaní prostě vše, co mu přijde na jazyk. Takový člověk je povrchní a prázdný a „myšlenka na Boha se v něm neudrží. Nemůže v něm vůbec uzrát.“²⁸²

Druhým nebezpečím, které mluvení skýtá, je posuzování druhých. Při důkladném nahlédnutí žvanění uvidíme skutečný obsah mluvení, který se odehrává v rámci posuzování, srovnávání či kritizování druhých. Toto srovnávání s druhými nás však odvádí od nás samotných a projektování svých vlastností či tužeb a přání do druhých. To vše se děje nevědomě a odcizujeme se sami sobě, místo abychom se snažili o znalost sebe sama, která je tak potřebná ke skutečnému žití svých životů. Přitom druhému, který poslouchá a je-li

²⁷⁹ Př 18, 21.

²⁸⁰ Př 10, 19.

²⁸¹ GRÜN, Anselm. *O mlčení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. str. 18.

²⁸² Tamtéž str. 8.

řádným posluchačem, prozrazujeme sebe, aniž my sami se známe.²⁸³ „Tím, že se zřeknu soudu a mlčím, obdržím schopnost poznat svou vlastní hříšnost.“²⁸⁴

Třetím nebezpečím je touha po slávě. Co je tím míněno? Když mnoho mluvíme, je v pohybu naše touha po důležitosti, očekáváme pozornost naslouchajícího, jeho pochlebování, máme potřebu se obhajovat, vyvyšovat, ukazovat v lepším světle. Přílišným mluvením si vyžadujeme uznání a sebe stavíme do středu.²⁸⁵ Krásné rčení k tomuto vypráví Jan Klimak, na kterého Grün odkazuje: „Povídavost je trůn ješitné touhy po slávě, na němž sedí tato touha jako soudce nad sebou samým a vytrubuje sebe do celého světa.“²⁸⁶

Čtvrtým nebezpečím je zanedbání vnitřní bdělosti. Bdělost nad sebou samým se neustálým mluvením vytrácí. Mluvením se vytrácí schopnost nahlížet dosah svých slov. Člověk svým nepatřičným žvaněním kalí čistotu sdělení. Při mluvení člověk vychází se sebe do světa a právě při tomto vycházení ze svého středu dochází k pokřivení skutečnosti. Existence jedince přichází do střetu se světem a člověk je zasažen dimenzí jinakosti, která v něm probouzí dvojaké pocity, které zastiňují čistotu. Konflikt vzniklý v jedinci chce ven, což se projeví mluvou, která dává spánek bdělosti. Anselm odkazuje na holandského psychologa a kněze Nouwena, který se také zabýval otázkou mlčení a který napsal: „Svatý Benedikt mluví o důležitosti mlčení velmi zřetelně. Je toho mínění, že dokonce i o dobrých věcech je lépe spíše mlčet než mluvit. Jakoby tím chtěl říci, že je prakticky nemožné mluvit o dobrých věcech a nepřijít přitom do kontaktu se zlými, tak jako je nemožné jíst maso a před tím něco živého nezabít.“²⁸⁷

3.3.2. Mlčení – prostor pro Boha

„Mlčení je duchovní úkol, který vyžaduje celého člověka.“²⁸⁸ To slova Anselma Grüna, která s naprostou jasností vyjadřují přesně to, co nám říká Benedikt ve své řeholi. Mlčení jako stav naprostého ticha a klidu, stav prázdnoty, kdy je člověk oproštěn sám od sebe a dává tak vzniknout prostoru pro vstup Boha, jeho tělo se stává Božím chrámem. Stav prázdnoty, stav ticha a klidu... jaká to je představa?

²⁸³ Srov. GRÜN, Anselm. *O mlčení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. str. 9.

²⁸⁴ Tamtéž str. 22-23.

²⁸⁵ Srov. Tamtéž str. 9.

²⁸⁶ KLIMAKOS, Ióannés. *Nebeský žebřík*. Červený Kostelec: Pavel Mervat, 2015.

²⁸⁷ NOUWEN, Henri J.M. *Ich hörte auf die Stille: Sieben Monate im Trappistenkloster*. Herder Freiburg, 1979. str. 124.

²⁸⁸ GRÜN, Anselm. *O mlčení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. str. 6.

Jde o čistý a hlubší smysl tohoto obrazu, který jde za běžně chápající význam těchto slov, jde za pouhé lidské vnímání těchto slov a odhaluje jejich čistotu a moc. I když člověk sám usedne třeba mezi čtyři stěny, bez přítomnosti někoho dalšího, bez přítomnosti rádia či televize, když usedne jen sám se sebou a tiše vnímá svou přítomnost, přesto po malé chvíli je opět v koloběhu hluku, který přichází z jeho mysli... neustálý kolotoč myšlenek. V žádném případě nelze mluvit o prostoru ticha a klidu. Když utichne vnější hluk a člověk je oddán sám sobě, o to naléhavěji začne hulákat jeho ego. Benedikt přesto tento stav vnímá také pozitivně, neboť v něm spatřuje možnost člověka z toku svých myšlenek poznat, kým vlastně je. A když člověk pozná a unese pravdu, pak také má možnost změnit sám sebe. V této chvíli dokonce Benedikt nabádá své mnichy, že je nutné své nečisté myšlenky sdělit třetí straně, vymluvit je dalšímu bratrovi, ovšem upozorňuje jen jednomu a ne několika, kdy při takovémto žvanění jde ego jen o nalezení obhajoby. Avšak vypovídání se jednomu probouzí očistný proces sebe sama a člověku se tak otevírá cesta pracovat sám na sobě.

Člověk takto poznán ve své hříšnosti už nedává moc svému ego, neboť náhle spatřuje jeho nedokonalost v iluzi vlastní důležitosti a pro ego bez moci už není existence, tím je vyčištěn a uvolněn prostor pro jedinou dokonalou substanci, jíž je Duch Boží. V mlčení má člověk sílu oprostít se od sebe a nechat působit Boha.

V mnišské spiritualitě se s pojmem „oproštění“ nesetkáme. Mnich se s tímto stavem oproštěnosti setkává skrze obraz putování a umírání tak, jak je předkládán samotnými životy pouštních otců, kteří svým asketickým pobytem na poušti došli smrti starého člověka, aby mohl být zrozen nový člověk v novém těle oděný Duchem Božím v následnosti Kristově. „Dech ticha a mlčení pouště a něco z jejího žhavého větru, ze žhavého dechu Ducha, musí vanout každým klášterem, každou celou a každým srdcem.“²⁸⁹ Pro mnichy je mlčenlivost jeden ze základních a těžce dosažených duchovních úkolů, v jehož pohroužení mnicha zasahuje přerod a dosahuje kontemplanace, ve které se srdce a ústa otevírají k modlitbě. Jde o mystickou modlitbu, která „přesahuje lidskou smyslovou zkušenost: není vyslovena hláska, jazyk zůstává bez hnutí a není vysloveno žádné slovo! Duše se jakoby noří do světla, které září shůry.“²⁹⁰ V mžiku je duše v zažívání Boha, v nevyslovitelném, nepochopitelném a velkolepém okamžiku Boží přítomnosti. Tento stav je pro člověka v jeho pozemském životě neudržitelný, mnichův život se však v úplnosti ubírá k zakoušení a prohlubování Boží

²⁸⁹ HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcipostavství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. str. 79.

²⁹⁰ Tamtéž str. 79-80.

přítomnosti a mlčení je tím prostorem, kudy Bůh vstupuje. „V mlčení se mnich osvobozuje od tohoto světa, aby byl otevřený vůči Bohu.“²⁹¹

3.3.3. Shrnutí

Mlčenlivost je tedy dle Benedikta jednou ze základních vlastností, na které mnich musí po celý svůj život pracovat a prohlubovat, tak, aby se stala jeho přirozeností, neboť mlčenlivost jsou dveře, které ve své vnitřní tichosti a klidu zůstávají otevřené a kudy proudí Duch Boží. V mlčenlivosti se mnich chrání proti hříchu jazyka, kterého by se ve svém emocionálním zápalu mohl dopustit a dopouští. V mlčení má prostor pro odstup svých emocí a zaujmutí rozumného stanoviska. V mlčení se uchraňuje vše a každého kritizovat. V mlčení nahlíží a poznává sám sebe. V mlčení rozpouští své ego a přijímá Boha. Z tohoto výčtu negativních dopadů, které sebou mluva přináší, je viditelná potřeba schopnosti mlčení v životě každého člověka, nejen mnicha. Kolik mnoho člověk pronese a pak lituje, kolik mnoho člověk vyřkne bez úsilí zahlédnout dopad svých nečistých slov a tvoří temnou realitu. Benediktovo učení o důležitosti mlčení a očišťujícím přínosu prodlévání v mlčenlivosti by tak mohlo, při jeho efektivním začleněním v životě člověka, tvořit naprosto odlišný svět.

Možná také právě proto je v současném světě dosti v trendu objevování technik východního učení, jako jsou různé relaxační a meditační kurzy, které nabízí zájemcům ozdravení těla i ducha, které spočívají ve zklidnění a ovládnutí své mysli. Například taková technika hlubokého dechu se zpíváním manter má opravdu moc nechat utichnout mysl a její časté opakování vede k větší a větší čistotě mysli. Avšak je otázkou, zda tyto techniky vedou také k vítězství nad chybnými postoji, kterého právě mnich dosahuje mlčením. Pro mnicha je mlčení problémem morálním.²⁹²

3.4. De humilitate – O pokoře

„Chceme-li tedy, bratři, dosáhnout vrcholu pokory

a co nejrychleji dospět k svému povýšení v nebi,

k němuž se stoupá pokorou v tomto životě,

musíme si k výstupu postavit ze svých skutků takový žebřík,

²⁹¹ GRÜN, Anselm. *O mlčení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. str. 50.

²⁹² Srov. Tamtéž str. 28.

*jaký se ve snu zjevil Jakobovi:
viděl, jak po tom žebříku sestupují a vystupují andělé.
Toto sestupování a vystupování
nepochybně neznamena nic jiného,
než že sebevynášením se sestupuje a pokorou vystupuje.
Ten postavený žebřík je náš pozemský život
a Pán jej vztyčuje až k nebi,
je-li naše srdce ponížené.*²⁹³

Dvanáct stupňů pokory – dvanáct bylo pokolení vyvoleného lidu, dvanáct si zvolil Ježíš svých učedníků...a dvanáct je příček žebříků, které vedou k dokonalosti. Dvanáctka jako symbol vyvolenosti, dvanáctka jako symbol dosažení Boha, dvanáct to kroků přes nadpozemských skoků, jež ústí v jednotě s Jedním. Dvanáct stupňů pokory vedoucích k proměně lidské nicoty v andělskou záři. Žebřík stoupající až k nebi, kde s každým přibývajícím krokem člověku narůstají a dorůstají andělská křídla, až po poslední příčku, na které křídla již jsou celá a stačí jen rozprostřít a vzmáchnout a stanout u jeho trůnu. Příčky žebříku po stranách symbolizují na jedné straně tělo a na té druhé duši. Každý krok a výstup po podélných příčkách žebříku spojující postranní příčky a umožňující tak výstup, je dosažen pouze v naprosté harmonii těla i duše. V harmonické symbióze těla a duše může člověk spět k Bohu. Ta harmonie se odehrává jak ve fyzické, tak nutně také v duchovní dimenzi, bez vyrovnávání obou lidských viditelných i neviditelných prostorů zakoušení existence není cesty vzhůru.

3.4.1. První stupeň pokory

*„... spočívá v tom,
že si mnich stále staví před oči Boží bázeň...“*²⁹⁴

Jen v neustále přítomnosti vědomí své pochybné maličkosti před velkolepou Mocí, snad může člověk z těchto střetů uvědomění si svého nízkého místa dosahovat výš. Snad jen při plném vědomí své nedokonalosti, které mu může být nalezenou silou k lepší existenci, je

²⁹³ RB 7, 5-8.

²⁹⁴ RB 7, 10.

tím výchozím počátkem k nastoupení cesty pokory. Být naplněn Boží bázni neznamena upadnout do strachu a obav z následné krutosti, neboť Boží podstatou je milosrdenství. Mít před očima Boží bázeň je obraz vědomí a prožívání Boží majestátnosti, velkoleposti a neskutečné krásy z Jeho Stvoření. Úctyhodné přiznání a podrobení se Boží vůli, neboť je to něco naprosto přesahující naše smysly, přesto je v možnostech člověka jakési zakoušení, kdy jeho duše pojímá a je plněná Boží absolutní a neskonalou jedinečností.

Důležitou částí prvního stupně je mít Boha neustále na paměti, nikdy na něj nezapomínat. V jakékoli chvíli, v jakékoli situaci, v jakékoli své myšlence, v jakékoli své vnitřní pohnutce vždy se obrátit k bohu, vždy na něj pamatovat. Neboť On zná nás, zná naše skutky i myšlenky, žádosti a touhy. Vidí nás, neustále na nás shlíží, svými anděly je spravován o našem chování.²⁹⁵ Člověk si má být vědom neustálého spojení s Bohem, se svým Stvořitelem a má usilovat prohlubovat toto pouto, které jej v konečnosti osvobozuje. „Žít v bázni Boží znamená činit Boha měřítkem všech věcí. Kdo nekráčí před Bohem, posuzuje své jednání podle měřítek tohoto světa.“²⁹⁶ Podle měřítek tohoto světa – je v tom obsaženo zapomenutí na Boha, soustředění se jen na věci tohoto konečného života a odsouzení se do zabředlosti konečnosti, která končí jednou etapou tohoto světa, bez možnosti spásy a života věčného. Pamatování Boha poukazuje na uvědomění člověka si své vlastní zodpovědnosti za svůj život a vědomí následného zodpovídání za tento život a vědomou volbu života věčného.

Benedikt nabádá k bdělosti před špatnými myšlenkami, před vlastní vůli a před tělesnými žádostmi. Pravděpodobně Benedikt tímto výčtem naráží na učení o trichotomismu, kterému je vlastní rozdělení lidské bytosti na ducha, duši a tělo. Tyto substance nelze vnímat jako oddělené, ale naopak propojené v jedné lidské přirozenosti. Právě v myšlení, vlastní vůli a tělesných žádostech spatřuje Benedikt kořeny zla, počátek lidského hříchu, které právě odpovídají složenosti lidské bytosti ve smyslu ducha, duše a těla.²⁹⁷ Bázeň Boží je cestou k čistotě, vnitřní čistotě, která nás zbavuje pozemských pout a přibližuje Božímu obrazu. V čistotě myšlenek, zapření své vůle a ovládnutí sexuální pudové síly člověk dává svému nitru „stát se nezkaleným zrcadlem pro Boží obraz...“²⁹⁸

²⁹⁵ Srov. RB 7, 28.

²⁹⁶ HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. str. 88.

²⁹⁷ Srov. Tamtéž str. 90.

²⁹⁸ Tamtéž str. 86.

První stupeň pokory tvoří základ mnišského života vedoucí ke ctnosti a naplňování Božího obrazu. Je to základ, bez kterého se žádný mnich neobejde a bez kterého, schází-li, není pravé cesty vzhůru. První stupeň pokory očekává od mnicha nepřetržitou bdělost ve veškeré životní náplni a neustále pamatování Boha, neboť On je všudypřítomný.

Závěr prvního stupně pokory je prolnut biblickými verši, které připomínají Boží vševědounost a nabádají k pozornosti a bdělosti.

*„Jestliže Hospodinovy oči pozorují zlé i dobré²⁹⁹
a jestliže Hospodin shlíží z nebe na lidské syny,
aby viděl, zda je někdo rozumný a vyhledává Boha,³⁰⁰
a je-li od andělů, které nám přidělil,
ve dne v noci zpravován
o našich skutcích i chování,³⁰¹
mějme se, bratři, vždy na pozoru,
aby Bůh, jak říká prorok v žalmu, neshledal,
že jsme pobloudili ke zlému a zkazili se.³⁰²
A když nás v tomto čase šetří, protože je laskavý a čeká,
že se obrátíme k lepšímu,
kéž nám jednou neřekne:
Takto jsi jednal, a já jsem mlčel.“³⁰³*

3.4.2. Druhý stupeň pokory

*„...spočívá v tom,
že mnich nemiluje svou vlastní vůli...“³⁰⁴*

²⁹⁹ RB 7, 26. Srov. Př 15, 3.

³⁰⁰ RB 7, 27. Srov. Ž 13, 2.

³⁰¹ RB 7, 28.

³⁰² RB 7, 29. Srov. Ž 13, 3.

³⁰³ RB 7, 30. Srov. Ž 49, 21.

³⁰⁴ RB 7, 31.

Tento stupeň pokory poukazuje nejen na zřeknutí se své vůle, ale jde ještě hlouběji a upozorňuje na nelásku k vlastní vůli, která když je přítomná, nahrazuje ji skutečná a pravá vůle Boží, se kterou se každý může setkat ve svém nejhlubším nitru, kdy překoná veškeré své vrstvy ega a zakusí sám sebe ve své lidské nahotě, která jej osvobozuje z područí smyslné a nízké temné lidskosti a otevírá zrcadlení Boha ve své lidské podstatě, která je jeho domovem, ale je nutný vyleštěný obraz zrcadla, aby člověk mohl vidět svůj Boží základ. „Boží vůle není něco nám cizího, co je nám vnucováno zvenčí, je to vůle k našemu životu, naší svobodě, naší ryzosti. Jen pokud žijeme z vůle Boží, ze své vnitřní svobody, může se náš život skutečně vydařit. Vztah k naší pravé, nepokřivené podstatě je podmínkou pro to, abychom mohli zakusit Boha.“³⁰⁵

Svévole je lidskou pohnutkou, která vzdaluje člověka od Boha. Je přístřeším pro pudové potřeby a žádosti, které ano jsou součástí každé lidské bytosti a ano i s nimi nám Bůh dal život, ale je třeba je znát a ovládnout, aby se nám v pomíjivosti nestaly našimi pány, ale aby my lidé byli pány nad nimi, a tím i sami sobě. Ve zvládnutí svých tužeb a potřeb dokazujeme svou vědomost, sílu a vyjevujeme svou nezkalenou podstatu, již obývá Bůh. Zřeknutím se uspokojování svých pudů prokazujeme svou zralost a přijímáme skutečnost našeho Stvořitele.

3.4.3. Třetí stupeň pokory

„...spočívá v tom,

že se mnich z lásky k Bohu ve vší poslušnosti

podřídí představenému

a napodobí tak Pána, o němž apoštol říká:

Byl poslušný až k smrti.³⁰⁶ „³⁰⁷

„Poslušnost znamená vnitřní čistotu a jasnost, otevřenost Božímu hlasu, který nás povolává k našemu pravému obrazu a k našemu nejhlubšímu určení.“³⁰⁸ Ideálem poslušnosti je nám opět Ježíš Kristus, který prokázal absolutní poslušnost svému Otci, kdy plní jeho vůli a vydává se na smrt, aby jeho obětí byl vykonán Boží slib spásy člověka. Kristus i ve své a se

³⁰⁵ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004. str. 49.

³⁰⁶ F 2, 8.

³⁰⁷ RB 7, 34.

³⁰⁸ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004. str. 51.

svou lidskou přirozeností podstupuje sám sebe, odevzdává sám sebe a poslouchá vůli Otce, ta vůle jej vede na smrt, a přesto se poddává, v tom je jeho absolutnost v poslušnosti. Benedikt dává tento obraz Pána jistě ne proto, že očekává od mnicha totožnou velikou obět', ale aby ukázal velikost Kristovy lásky a důvěry vůči Bohu. Plně mu důvěřuje a za svou poslušnost získává život věčný po pravici Otce. Benedikt chce říci, že mnich není sám svým pánem a jestliže si vybral mnišský život s cílem napodobit Krista, je jeho součástí i podřízení se představenému kláštera, čímž prokazuje mnich stejnou lásku a důvěru jakou prokázal Ježíš Bohu.

V lidských měřítkách se zde však také ukazuje, proč je potřebné poslouchat představeného ve smyslu, že skrze druhého se nám dává poznat Bůh. Proto máme být otevřenými vůči druhému, abychom mohli skrze druhého slyšet promlouvat Boha. V případě, že člověk poslouchá jen sám sebe, může sklouznout do mylné představy, že jeho myšlenky jsou vůli Boží. Bůh však promlouvá skrze Ty.³⁰⁹

3.4.4. Čtvrtý stupeň pokory

„...spočívá v tom,

že je mnich poslušný i v těžkých a protivných věcech...“

Být poslušný i v těžkých a protivných věcech, je opravdu náročným stupněm pokory, v němž obstát vyžaduje velkou dávku trpělivosti a také mlčení, abychom dokázali vytrvat v nesnázích a utrpení, které jsou na nás kladeny a jeví se neblaze, vyvolávají v nás negativní emoce ve formě bolesti a nespravedlnosti. Přesto i zde, v místě možného bezpráví, trpění a křivd, chce Benedikt po mnichovi poslušnost a setrvání, nikoli útěk³¹⁰, který by se mohl jevit jako vysvobození. V Apoftegmatech čteme: „Potká-li tě pokušení v místě, kde bydlíš, neopouštěj ho, jinak narazíš všude, kam přijdeš, na to, před čím utíkáš. Vydrž, dokud to pokušení nepomine, ...“³¹¹

K překonání těžkostí, které může člověk a přirozeně také pociťuje v takovýchto situacích, mu jsou k pomoci Slova Bible, kde zní: „*Kdo vytrvá až do konce, bude spasen.*“³¹² Nenechat se zahltnout negativními emocemi, ani je potlačit, ale přijmout jejich skutečnost a Slovem Božím je nechat proměnit. Ve chvílích utrpení obrátit se k Písmu a nechat působit

³⁰⁹ Srov. GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004. str. 50.

³¹⁰ Srov. RB 7, 36.

³¹¹ Apofth. 7, 39.

³¹² Mt 10, 22.

jeho léčivou sílu. Získaný odstup dává poznat, že i ty těžkosti a bezpráví jsou ku prospěchu a i v nich přichází Bůh. Je psáno: „*Zkoušel jsi nás, Bože, tříbil jsi nás ohněm, jako se tříbí stříbro.*“³¹³ Jistě je člověku protivné přijímat vůli a být poslušen jinému, když je patrná jeho nedokonalost, která je součástí lidství. Jistě žádný představený, žádný mnich ani sebevíc ctihodný není andělem či svatým, ale právě v tomto vědomí a vytrvání v poslušnosti, se tříbí duch a „zkouší síla víry a hloubka naší lásky k Bohu.“³¹⁴

3.4.5. Pátý stupeň pokory

„... *spočívá v tom,*

že mnich netají před svým opatem žádné zlé myšlenky...“³¹⁵

Už staří mistři a pouštní otcové znali dalekosáhlý ničící dopad potlačovaných myšlenek, kdy takové kalné myšlenky bez zpracování formou vyřčení a nahlédnutí jich v odstupu, zaplňují lidské srdce a vytlačují Boha. „Imago Dei“ v lidské duši se zkaluje a rozpadá. Jakkoli ponižující a odhalující se člověku může zdát vypovídání ze svých hanebných myšlenek, je nutné znát následný očišťující výsledek. Jakkoli nepříjemné a odpuzující se mu jeho vnitřní obrazy mohou zdát a jakkoli odsuzující se mu mohou jevit, je nutností je vypustit ven, aby tak nemohly potlačené uvíznout v lidském podvědomí a působit nevědomou destrukci.

Benedikt si byl dobře vědom, co takovéto myšlenky dokážou způsobit v nitru člověka a také si byl velice dobře vědom slabosti lidských srdcí, která inklinují k povýšenosti a ochablosti pro svou zbabělost. Výpovědí myšlenek nabízí Benedikt očištění a osvobození srdci. Vyznáním myšlenek ukazuje Benedikt osvobození duše „od zlého a uvolňuje ji pro příchod Ducha svatého.“³¹⁶ Svěřením druhému dokázu mít odstup od svých myšlenek, lépe je zpracovat a vymanit se z jejich moci, která by se tiše a černě rozptylovala při jejich držení a pohřbení v hlubině duše.

Mnichova výpověď myšlenek opatovi přináší nejen očišťující proces, kterým negativní myšlenky a pocity ztrácí nad ním moc, ale také prohlubuje vztah a zakládá důvěru. Opat jako představitel Pána a nositel Ducha svatého posvěcuje mnichovo srdce, které spěje

³¹³ Ž 66, 10.

³¹⁴ HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. str. 95.

³¹⁵ RB 7, 44.

³¹⁶ HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. str. 96.

k pokání a pokoře. Takový vztah nabývá hloubky, ve které symbolicky vystupuje pouto Otce a Syna. „Dochází zde k hluboké výměně mezi synem a otcem založené na vzájemné důvěře. Autorita a poslušnost se zde povyšují na nejnaternější vztahy laskavosti (pietas) – otcovské starostlivosti a dětské oddanosti – které patří k nejcennějším darům Ducha svatého.“³¹⁷

3.4.6. Šestý stupeň pokory

„... *spočívá v tom,*

že se mnich spokojuje se vším nízkým a podřadným...“³¹⁸

Samotný mnišský život jakoby automaticky předpokládal to, co sděluje šestý stupeň pokory, přesto Benedikt považuje za podstatné jej formulovat a výroky z Písma ztvrdit jeho autoritu. Mnišský život vede po cestě askeze a tak jakékoli nároky jsou mu cizí. Přesto Benedikt sahá k obrazu člověka, který je vůči Bohu nic, tedy mu nepřísluší mít nároky a žádat ve svém životě mnoho. Naopak se má spokojit s tím, co je a s vděčností a pokorou to přijmout. Od mnicha se očekává nenáročnost, s touto nenáročností kráčí po boku také spokojenost a klid, neboť není nic, co by mnicha rušilo z jeho přítomnosti s Bohem.

Problémem dnešních lidí je skutečnost, že se nespokojí s málem, ale usilují o víc a víc, aniž by si uvědomovali, že jejich nároky nemají konce a jejich životy jsou proměněny v neustálý kolotoč obstarávání více a více a v dosahování lepších a lepších výsledků. Už ani nežijí své životy, jen přežívají v neustále nespokojenosti a neklidu. Jsou zahlceni svými nároky a denně myslí jen na to, jak jich dosáhnout, ale když už nějakého dosáhnou, najdou si jinou potřebu, kterou chtějí a tak to pokračuje dál a dál a vzpomínka na Boha se vytrácí, ani nemá místa, kde by zakotvila a rostla, je mrtvá.

Benedikt odkazuje na žalm 73, kde je psáno: „*Stal jsem se ničím, byl jsem před tebou podobný nerozumnému tažnému zvířeti, chci však být stále u tebe.*“³¹⁹ Člověk je podoben nerozumnému zvířeti, které se žene kupředu bez rozmyslu a vědomí možných následků. Naprosto excelentní obraz člověka, který dnes nabývá největšího rozmachu v celých lidských dějinách. Jistě, člověk se neustále vyvíjí a spěje kupředu, což je jeho přirozeností, ale nesmí zapomínat na svou odpovědnost ke stvoření. A tam, kde schází Bůh, schází i starost a péče o druhé. Lidská srdce se stávají zatvrzelejší a zatvrzelejší, lidské duše plní vlastní obraz a Bůh

³¹⁷ HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. str. 96.

³¹⁸ RB 7, 49.

³¹⁹ Ž 73, 22-23.

je vypuzen z našeho světa do oblak, protože v tomto postindustriálním světě nemá jakýkoli metafyzický základ nárok na přežití. Čím pak, ale je člověk? Čím je člověk bez Boha? Ve věcech materiálního světa, jež jej obklopují a zahlcují, není spočinutí a stálosti, kterou člověk potřebuje pro život dobrý a krásný a dokud nepochopí, že ta stálost a klid přichází z jiné dimenze bytí, nikdy nenalezne pokoj, mír a svobodu... nikdy nenalezne skutečné bytí, které vychází z lidské nezkalené podstaty, kde dřímá a čeká Duch Boží.

Pokora a odevzdanost, dva prostory bytí, ve kterých zní „*Ego semper tecum!*“ „*Jsem stále s tebou!*“, to je výsada, kterou mniši vědomě žijí, a která je pozvedá k Bohu.³²⁰ Nezapomínají, denně mají na paměti, denně žijí a denně posilují vědomí Boží existence, která se prolévá ve všech jejich činech a oslavě Pána.

3.4.7. Sedmý stupeň pokory

„... *spočívá v tom,*

že se mnich nejen ústy prohlašuje

za posledního a nejubožejšího ze všech,

ale je o tom přesvědčen i v hloubi svého srdce.“³²¹

Sedmý stupeň hovoří o sebeponížení, které, aby bylo skutečné, musí být zakořeněné v srdci. Vyžaduje nejen zřeknutí se svých nároků, ale i zřeknutí se sebe sama v tom nejnuitnějším přiznání, kdy člověk má odvahu k vidění pravdy. Veškeré představy o sobě samém jsou proměněny v prach a svým vnitřním zrakem zakoušíme nepříjemnou pravdu o sobě samém. Takovéto odhalení pravosti lidské pozemské nízkosti doprovází negativní emoce, které ne každý umí unést, ne každý je dostatečně silný přijmout pravdu a přiznat svou ubohost. Benedikt opět cituje Písmo: „*Já však jsem červ, a ne člověk, potupa lidství, povrhel lidu.*“³²² a pokračuje: „*Byl jsem povýšen, ale pak ponížěn a zahanben.*“³²³ a také: „*Dobře mi, že jsem byl pokořen, abych se naučil tvým předpisům.*“³²⁴

Člověk zakouší ve svém životě situace, kdy se rozpadají jeho vlastní představy o sobě samém a také může zakoušet nepřízeň z vnějšku, kdy se cítí na okraji, kdy stojí mimo

³²⁰ Srov. HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. str. 96.

³²¹ RB 7, 51.

³²² Ž 22, 7.

³²³ Ž 88, 16.

³²⁴ Ž 119, 71.

společenství, kdy neodpovídá měřítkům společnosti, v tu chvíli opravdu a skutečně zakouší slova Bible „jsem červ“. „Benediktova cesta pokory nás učí, že v podobných situacích je známkou duchovní zralosti, že nerezignujeme, ale vydáme se a necháme se připravit o všechno, co jsme měli za svaté – o své iluze, ale i o vážnost, jíž jsme požívali v očích druhých.“³²⁵ Je to právě následování Krista, kterému na kříži bylo vše odňato. Právě v tyto chvíle naší bezmoci, zraňování a osamění, nejsou tak prázdné jak by se mohly na první pohled zdát, neboť toto prázdno se stává prostorem, kudy přichází Bůh. Tyto těžké chvíle a toto sebeponížení až k nejhlubší zemskosti, otevírají místo pro příklon k Bohu, poznáváme Boha. Je to cesta spirituality zdola. „Skutečné sebepoznání je pro setkání s Bohem nutné, jinak mé mluvení o Bohu vždy zůstává na povrchu.“³²⁶

3.4.8. Osmý stupeň pokory

„... spočívá v tom,

že mnich nedělá nic jiného,

než k čemu ho pobízí společná Řehole kláštera

a příklady Otců.“³²⁷

Mnich se rozhodl pro svou asketickou a ctností dosahující cestu, kdy na samém počátku je seznámen s náročností takového života. Při všem seznámení s těžkostmi, které z toho vedou, a je-li přesto jeho duše neustále zaměřená k následování této cesty, je na místě, a to oprávněně, protože je to k dobru, i když se to z počátku tak jevit nemusí, naprostá kázeň dle klášterních předpisů, které jsou vystaveny na pilířích Písma. Mnich činí jen to, co mu řehole káže, nic míň a nic víc. Benediktova znalost lidského srdce se všemi vzpruhami i poklesky je znamenitá, a tak řehole žádá jen toliko či až toliko, co je v možnostech a schopnostech lidského ducha. Člověk, který se k tomuto životu rozhodne, má vědomí o bahně-zemité lidské inklinovatosti a sám volí směr, který vede z této zemské nízkosti ven. A to předpokládá naprostou oddanost a přimknutí k duchu společenství, pro nějž se rozhodl, a které má své legitimní opodstatnění ve slovech Písma, příkladech životů Otců a nejpodstatněji „imitatio Christi“.

³²⁵ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004. str. 56-57.

³²⁶ Tamtéž str. 57.

³²⁷ RB 7, 55.

3.4.9. Devátý stupeň pokory

Stupně devět, deset a jedenáct mají jednotné téma, kterým je dimenze řeči a projevu. K tomuto tématu již bylo mnoho řečeno v kapitole O mlčení a znovu se Benedikt k tomuto problému vztahuje i zde na cestě pokory. Tyto stupně navazují na stupně předchozí a prohlubují cestu k úplnému překonání lidského ega a nalezení skutečného a pravého obrazu já v nezkalené lidské podstatě, jíž obývá Bůh.

„...mnich brání svému jazyku v řečnění, zachovává mlčenlivost

a nemluví, pokud není tázán...“³²⁸

Znění devátého stupně pokory vyzývá k mlčení. V mlčení se mnich chrání před hříchem svého jazyka. Slova vycházející z úst člověka bývají nečistá, nejsou jasná, průzračná a chválicí stvoření, to jediné si totiž zaslouží pozornost našich slov. Člověk ve své mluvě projevuje svou zaměřenost a ta nebývá hodnotnou, ale vyjevuje v ní veškeré své pocity, myšlenky, vnitřní pohnutky, které svírá ve své moci lidské ego a jeho záměr je čistě sobecký. Výzva k mlčení je výzvou ticha, ticha srdce, ticha mysli a ticha duše. Je výzvou ticha pro vše, čím člověk je a tato tichost, která přichází z hlubiny lidské podstaty, ukrývající se pod bahnitými nánosy ega, je Boží základnou, která je v každém, v každíčkém člověku. Benediktova výzva se obrací v tomto smyslu k posluchači a odkrývá mu jeho možnosti a ukazuje jeho nejzazší přirozenost.

Mluva ve své povrchní a prázdné a sobecké zaměřenosti odcizuje člověka Bohu. Neutichající hovornost jazyka je známkou neukotvenosti sebe sama se svým základem a utápějící se lidské existence ve vlnách pomíjející vlastní důležitosti. Proto je tak důležitá mlčenlivost, v níž člověk zakouší a poznává sebe a spěje ke své nezkalené podstatě a zakouší Boha. Mlčenlivost je Božskou zahradou, v níž vzkvétají rozmanité druhy ctností.

Když už se mnichova ústa otevřou a vydají slova, má to být za účelem, kdy je tázán a v situaci odlišné běžné komunikaci. Nejde o běžná denní slova v komunikaci s druhými, ale o slova poučující, „která odkrývají obsah duše.“³²⁹ Jde o starou tradici, kterou nalezneme již u poustních Otců, kdy pokud stařec promluvil, tak proto, aby dal výrok (logion), jenž našel ve svém mlčení, jako odpověď Ducha Svatého.³³⁰ „Toto pojetí mlčení, které je jakoby

³²⁸ RB 7, 56. Srov. Ž 34, 14.

³²⁹ HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. str. 99.

³³⁰ Srov. Tamtéž str. 99.

čekáním na osvětlení Duchem svatým, má také přirozeně vliv na veškeré mluvení v klášteře. Nikdo se nemá projevovat, než pouze na podnět Ducha svatého.³³¹ V mnišské tradici je tento postoj označován „svatým mlčením a svatým mluvením“ a vyjadřuje život mnicha po způsobu „habitare secum“, značící „být přítomen sám sobě.“³³²

3.4.10. Desátý stupeň pokory

Mnichův životní postoj dotváří desátý stupeň pokory, ve kterém je řeč o neukázněném smíchu, který neodpovídá duševní i duchovní vyzrálosti osoby, která má částečné vědomí moudrosti, kterou mu cesta po stupních pokory nabízí. Desátý stupeň tedy zní:

„... mnich není náchylný a připravený k smíchu, neboť je psáno:

Blázen se při smíchu bláznivě chechtá.“³³³

„Smích... prozrazuje vnitřní rozpoložení člověka“³³⁴, prozrazuje jeho duševní i psychický stav. Smích tak má podobně jako mluva a řeč těla prozrazující charakter o jeho nositeli. A tak nepatřičný smích nenáleží člověku křesťanskému a už vůbec ne mnichům. Smích může stejně jako slovo zrazovat a být tak nástrojem v ruce ďábla. Smích ale také může sbližovat a jitřit duše.

Benedikt nezapovídá jakýkoliv smích, pouze nabádá k rozlišování jeho příčiny. Tak, jako k vyzrálému člověku patří rozumná a vědomá mluva, tak k němu náleží i rozumný a vědomý smích, který vychází z radostné duše člověka uvědomujícího si své nízké místo a chválící Boží stvoření. „Smích toho, kdo se setkal se svou vnitřní skutečností, není smíchem pošetilce, který se staví nad všechno a nad všechny a přece často vyjadřuje jen vlastní zoufalství. Smích může být výrazem vnitřní svobody a nadhledu nad situací i nad lidmi.“³³⁵

Benediktův obraz člověka, který se směje, je obrazem člověka vyzrálého, znajícího sebe a chválícího Boha, jež se projevuje radostnou duší, z které radost prýští a v podobě úsměvu rozechvívá a potěšuje jiné duše.

³³¹ HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. str. 99-100.

³³² Srov. Tamtéž. str. 100.

³³³ RB 7, 59; Sír 21, 23.

³³⁴ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004. str. 60.

³³⁵ Tamtéž str. 61.

3.4.11. Jedenáctý stupeň pokory

„ ... spočívá v tom,

že když mnich mluví,

dělá to klidně, beze smíchu a s pokornou vážností...³³⁶

V jedenáctém stupni přistupuje k mnichovu projevu vážnost jako zástupný symbol jeho moudrosti, jež je vrcholem. Mnichova řeč je nesena nemnohostí slov, jejich průzračností, zralostí a vyvěrající moudrosti, která pramení z jeho přimknutí se k Bohu. „Podle hlasu se pozná, jak to vypadá v našem srdci.“³³⁷ Srdce patřící Bohu nese harmonii a lásku, která se odráží v neviditelném a zvláště viditelném projevu osoby, která toto srdce nese. Tento jeho viditelný projev se odráží do ostatních a má moc očišťovat a uzdravovat. Benedikt zná sílu pokorných slov a sílu pokorného života, která dokáže měnit nejen jeho nositele, ale také okolí, a tím má mnich možnost podílet se na Ježíšově poselství a sám jej nést v jeho následnosti.

Než stane na vrcholu pokory, jíž je moudrost, však musí projít všechny stupně, a to jednoduchý úkol a cíl není ani trochu. To, co mu slouží ku pomoci, je víra. Víra dává vytrvat, víra dává sílu, víra dává osvobození a víra očišťuje. Víra vede k novému životu z područí pout otroctví, k poutům lásky a svobody v Ježíši Kristu. Život mnicha ubírající se po cestě pokory je otevřen pro Boha a v Kristu osvobozen, to se projevuje v jakékoliv činnosti a tak působí a mění svět. A prvním i posledním působením je komunikace. Mnich proto mluví „klidně, beze smíchu a s pokornou vážností...“³³⁸

3.4.12. Dvanáctý stupeň pokory

„ ... spočívá v tom,

že mnich ukazuje svou pokoru těm, kdo ho vidí,

nejen srdcem, ale i držením těla.³³⁹

Dvanáctý stupeň dosvědčuje, že mnich, jenž prošel všemi stupni, je naprosto pokorou prostoupen a ta je mu vždy přítomná ve všech činnostech, tvorbě, práci, v modlitbě, v setkání, ve všech oblastech lidského života. Pokora získává status přirozenosti jeho života, už to není

³³⁶ RB 7, 60.

³³⁷ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004. str. 62.

³³⁸ RB 7, 60.

³³⁹ RB 7, 62.

úkol, pro který musí vynaložit úsilí a námahu, ale už je mu čistou přirozeností a automaticností, vždy součástí jeho konání.

Mnichova pokora se projevuje skloněnou hlavou a sklopeným zrakem, neboť si je vždy vědom své hříšnosti, je si vědom své lidské náchylnosti k hříchu, která číhá vždy a všude a nese závoj neviditelnosti, proto drží se v pozornosti a bdělosti, vědom si této zákeřnosti, před oči staví si poslední soud a otázku zda obstojí?³⁴⁰ Vždy má na paměti slova celníka v evangeliu, jež zní: „*Pane, já hříšník nejsem hoden pozdvihnout své oči k nebi.*“³⁴¹

Skloněná hlava také značí samotného Krista na kříži, který ve své lidské smrti než naposledy vydechne, pronese: „*Dokonáno jest.*“³⁴² Tato slova pronese, poté skloní hlavu a zemře. Dovězení Ježíšova díla, odevzdání se do rukou svého Otce a naplnění jeho vůle je výrazem Boží lásky a lásky Ježíše k člověku, jehož vykoupil Ježíš svým sebeobětováním. „Skloněná hlava je výrazem lásky. Otevírá pro druhé lidi prostor lásky. A je také přisvědčením tomu, co je, včetně skutečnosti poslední – smrti. Ve smrti se Ježíšovo vydání sebe sama dovršuje. Skloněním hlavy se tak mnich sjednocuje s láskou, s níž nás, až do krajnosti kříže, miloval Ježíš.“³⁴³

Dvanáct stupňů pokory začíná bázni před Bohem v prvním stupni a ve dvanáctém opět z Benediktových slov bázeň vyznívá. Bázní Boží to začíná a bázni Boží to končí. Avšak Benedikt dodává, že ten, kdo zvládne vystoupat až k vrcholu, jeho strach bude proměněn v lásku. V tu dokonalou lásku, která je Boží podstatou, a kterou nám hlásá Janovo evangelium. Na samém konci pokory vystupuje caritas.³⁴⁴

3.4.13. Shrnutí

Cesta po stupních pokory je cestou odkrývající lidskou nízkost a Boží velikost, je cestou očištění a zakoušení Boha a je cestou, kde člověk nabývá moudrost, která pramení z Boží prozřetelnosti a naplňuje člověka posvátnou úctou ke svému Stvořiteli. Člověk se rodí jako nová bytost zcela oddána Bohu a v něm zcela svobodná, v nekončícím společenství jednoty a přitom uchováající si svou jinakost, která mu otevírá zakoušení rozmanitosti

³⁴⁰ Srov. HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. str.

³⁴¹ L 18, 13. Srov. RB 7, 65.

³⁴² J 19, 30.

³⁴³ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004. str. 64.

³⁴⁴ HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiocesi sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. str. 96.

a pojmání jedinečnosti. Člověk v pokoře a s pokorou, ve vší vážnosti a upřímnosti sklání se před majestátnou důstojností neviditelného a přitom ve všem obývajícího Boha.

Stupně pokory provádí člověka zašpiněnou lidskostí, která se krok po kroku, stupeň po stupni omývá Božským světlem k čistotě, aby byla spatřena opravdová lidskost, která na počátku stála u jeho zrodu a je v něm neustále přítomná, jen potřebuje smýt a rozpustit nánosy prachu, které na ní stanuly poté, co člověk upadl do spánku hříchu, otupělosti a odcizení se Bohu. Cesta pokory probouzí a vyvádí z temnoty, očišťuje a přivádí zpět domů, přivádí zpět k Bohu. Stupeň po stupni proměňuje základ člověka daný tímto světem k jeho, ve všech stránkách lidské existence, jednotnému projevu pramenícího ze základu Božské skutečnosti. Cesta pokory vede k naplnění se a naplnění světa láskou.

3.5. Cesta k dokonalosti

Poslední, 73. kapitola Benediktovy řehole, shrnuje poselství řehole, důvod jejího vzniku, jímž je „začátek cesty k plné spravedlnosti“. Přijmutí jejího moudrého odkazu je začátkem, který se musí rozlévat do všech oblastí mnichova života po všechen čas. V tom spočívá její konečný naplněný cíl, totiž vytrvale a oddaně, den co den svým životem stvrzovat její poselství. Uvést ji do skutku svým činným životem. Skloněn pod tíhou jejích předpisů, pak stanout vzpřímen lehkostí jejího osvobození a spojení s Kristem. Jakkoli počátek se jeví náročný, konec přináší lehkost srdce a duše, již spočinuly v Bohu.

Není to snadný cíl, není to jednoduchá cesta a nenáleží každému, ale každý smí usilovat o Boží milost a skrze ni dojít plné spravedlnosti. Žít autentický život tak, jak žil Ježíš, žít v pravdě a lásce a milovat druhé, žít dobře a ostatním být příkladem, žít a milovat Boha. Není to snadný cíl a není to jednoduchá cesta, na to Benedikt poukazuje hned na počátku a děje se tak opakovaně. A když si myslíme, že jsme v cíli, je to teprve začátek... nadějí nám je Ježíš Kristus, v něm máme zaslíbení, on je jistotou a je cestou. Neboť je psáno: „Já jsem ta cesta, pravda i život.“³⁴⁵ Svědectví Kristova života dosvědčují evangelia a řehole, jakožto cesta k dokonalosti, jež spočívá v Kristu, se děje „*per ducatum evangelii*“.³⁴⁶

³⁴⁵ J 14, 6.

³⁴⁶ RB [Incipit Prologus] 21.

Závěr

Jakkoli velkolepý ve ctnostech byl život svatého Benedikta, o to prostší je jeho dílo v podobě klášterní řehole. Prostší ve smyslu jasnosti a stručnosti jejího poselství, přesto skýtá hlubokou znalost všeobsáhlosti života bytosti sestávající z těla, duše a mysli, jíž je člověk. Benediktova skvělá schopnost rozlišování mu poskytla nástroj předvídání lidských kvalit i poklesků. Jeho nástroje dobrých skutků udaly strategii boje, která ústí v obnově lidské důstojnosti a naplňování „Imago Dei“.

Tyto duchovní nástroje si napříč časem uchovaly svou moc a i dnes jeví se efektivní v benediktinských klášterních společenstvích, ale co více, ony se též mohou stát, člověku zcela světskému, účinnou zbraní na cestě sebepoznání a duchovního zrání. Mistrovská Benediktova znalost lidské hříšnosti odkryla obrazy úpadku člověka a jeho výzvy nabádají k nápravě a uchování lidského obrazu nezkalené hladiny lidské podstaty vyvěrající z Boha. Jeho výzvy k vědomé existenci proměňují život v odcizení zpět k jednotě.

Dnešní svět je charakteristický mnohostí a pluralitou, tkvící na povrchu a schází hloubka... zaneprázdněnost tou mnohostí nepovoluje nahlédnout hloubku, ve které se rodí skutečné lidství. Člověk se ztrácí v této mnohosti se stupňující realitou bez pevného základu a odcizuje se vlastní podstatě, která je v jednotě u Boha. Benediktovy nástroje mohou, při správném uchopení, být vhodnými výboji k probuzení člověka dnešní doby a navrácení jej na cestu obnovy pravého lidství. K tomu je potřeba důkladné znalosti sebe sama, ke které řehole vybízí, jíž je zapotřebí vynaložit značné úsilí a vytrvat, neboť snadnější se jeví se vzdát. Přemoci vlastní obrazy své důležitosti, které před zrak staví ego a mocně skrze Krista je zhubit. O Krista roztržít vlastní vůli a přijmout Boží. S Kristem pokorně kráčet životem a tak nalézt své ztracené Bohu libé lidství.

Benediktovy výzvy zvou k obnově lidství a otevírají dimenzi, která vede k bdělosti, poslušnosti, pokoře a lásce. Tyto moudré ctnosti jsou úzce spojeny, propojeny, prolévají se jedna v druhou, jedna budí a prohlubuje druhou, druhá budí a prohlubuje třetí, třetí budí a prohlubuje čtvrtou a čtvrtá budí a prohlubuje všechny zmíněné a mnohem více. Člověk je naplněn Boží moudrostí a s ní přijímá svůj prapůvodní úkol, jehož význam tkví v odpovědnosti, odpovědnosti za celek, odpovědnosti za Stvoření. Přijetí odpovědnosti vyžaduje člověka nespoutaného falešnými představami skutečnosti, nespoutaného falešnými představami svého bytí, ale zbaveného všech pout a okovů, které život tady a teď tvoří. A Benediktův odkaz nabízí jak.

Benediktovo poselství je možnou cestou obnovení a naplňování „Imago Dei“, neboť vyrostlo na Slovech Písma, zkušenost získalo v příkladném a ctnostném Benediktově životě a svou moc ztvrdilo v existenci velkolepého řádu „Ordo Sancti Benedicti“, působícího i dnes na celém světě. Nemá sloužit jen za hradbami kláštera, neboť jeho spirituální rozměr duchovní obnovy má hodně co nabídnout ztraceným srdcím a duším i mimo klášterní svět. Služba Benediktova odkazu dnešnímu člověku pramení v nalezení čisté vody pro duše žíznící v okovech povrchnosti a lhostejnosti tohoto světa, která vyvěrá z Božího příklonu k člověku a zve do objetí svobody a lásky, která v Kristu překonává všechnu mez a člověk se rodí do nového bytí. Neboť je psáno: „Kdo je v Kristu, je nové stvoření. Co je staré, pominulo, hle, je tu nové!“³⁴⁷

³⁴⁷ 2 K 5, 17.

Prameny:

APOFTHEGMATA: výroky a příběhy pouštních otců I. Praha: Benediktinské arcidiocésie sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2009 [= Pietas benedictina 18]. ISBN 80-902682-2-6.

APOFTHEGMATA: výroky a příběhy pouštních otců II. Praha: Benediktinské arcidiocésie sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2005 [= Pietas benedictina 10]. ISBN 80-86882-2-6.

APOFTHEGMATA: výroky a příběhy pouštních otců III. Praha: Benediktinské arcidiocésie sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2008 [= Pietas benedictina 16]. ISBN 978-80-86883-10-9.

BIBLE. Písmo svatého Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Český ekumenický překlad. Česká biblická společnost, 1995. ISBN 80-85810-08-5.

REGULA BENEDICTI. Řehole Benediktova. Praha: Benediktinské arcidiocésie sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998. ISBN 80-238-2676-X.

ŘEHOLE SV. BENEDIKTA latinsky a česky. Praha: Čeští benediktini, 1993.

Odborná literatura:

ATHANASIUS, *Život sv. Antonína Poustevníka: život a působení našeho svatého otce Antonína, jak ho napsal a mnichům v cizině poslal náš svatý otec Atanáš, biskup alexandrijský*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2010. ISBN 978-80-7412-0

COLUMBA, Stewart OSB. *Modlitba a komunita, Benediktinská tradice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-793-7.

FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003. ISBN 80-902682-8-5.

FRANK, Karl Suso. *Die Magisterregel. Einführung und Übersetzung*, St. Ottilien: Eos Verlag 1989.

FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7195-082-3.

GRÜN, Anselm. *O mlčení*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-71924-68-7.

GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie*. Praha: Vyšehrad, 2004. ISBN 80-7021-695-6.

GRÜN, Anselm a SAUFERLING, Alois. *Spiritualita stvoření*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. ISBN 80-7192-474-1.

GRÜN, Anselm. *Vidět v druhém Krista*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-7195-119-3.

HERWEGEN, Idelfons. *Smysl a duch Benediktovy řehole*. Vyšší Brod: Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Libice nad Cidlinou: Gloriet, s.r.o., 2008. ISBN 80-86644-99-5.

HOLZHERR, Georg. *Řehole Benediktova: uvedení do křesťanského života (komentář)*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2001. ISBN 80-902682-3-4.

KEMPENSKÝ, Tomáš. *Čtyři knihy o následování Krista*. Brno: Cesta, 2001.

KLIMAKOS, Ióannés. *Nebeský žebřík*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015. ISBN 978-80-7465-125-0.

LAWRENCE, Hugh. *Dějiny středověkého mnišství*. Praha: Vyšehrad, 2001. ISBN 80-85959-88-7.

Lexikon des Mittelalters I. Band I. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2003. ISBN 3-423-59057-2.

NIGG, Walter. *Benedikt z Nursie/Otec západního mnišství*. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-040-0.

NOUWEN, Henri J.M. *Ich hörte auf die stille: Sieben Monate im Trappistenkloster*. Herder Friburg, 1079.

NOVÁK, Josef. *Církevní dějiny (Ecclesiastica historia) (Teol. studie)*, Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7072-120-0.

PALACKÝ, František. *Dějiny národa českého*. Praha: L. Mazáč, 1927.

Papež Řehoř Veliký. *Život a Řehole svatého otce Benedikta*. Benediktinské Opatství Emauské v Praze, 1902.

SIOSTRZONK, Prokop. *Řehole Benediktova s Prokopem Siostrzonkem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-964-6.

Svatý Benedikt 480 – 1980. Křesťanská akademie v Římě, 1980.

Svatý Benedikt. Scriptum Praha, 1992. ISBN 80-900355-9-8.

The Oxford dictionary of the Christian Church. Ed.: F. L. Cross. Third edition revised Ed.: E. A. Livingstone. New York: Oxford University Press, 2005.

VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství I, Od prapočátku po svatého Jana Zlatoústého*. Praha: Benediktinské arcioopatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2006. ISBN 80-86882-03-9.

VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 2 - 3*. Praha: Benediktinské arcidiocésie sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2010. ISBN 978-80-86882-14-7.

VOGÜÉ, Adalbert de. *DUCHOVNÍ UMĚNÍ PODLE SV. BENEDIKTA*. (Benediktinské sešity, svazek 4). Praha: Čeští benediktini, 1993.

VOGÜÉ, Adalbert de. *Historie littéraire du mouvement monastique dans l'antiquité 1: le monarchisme latin 8: de la Vie des Pères du Jura aux œuvres de Césaire d'Arles (500-542)*. Paris: Cerf, 2003. [= Patrimoines: Christianisme]. ISBN 2204056502.

VOGÜÉ, Adalbert de. *The Rule of Saint Benedict. A Doctrinal and Spiritual Commentary*. Kalamazoo, Mich.: Cistercian Publication, 1983. ISBN 0879078545.

WALTHEN, Ambrose. *Silence: The Meaning of Silence in the Rule of St. Benedict*. Washington D. C.: Cistercian Publication, Consortium Press, 1973. ISBN 0-87907-822-7.

ZVĚŘINA, Josef. *Teologie agapé*. Praha: Vyšehrad, 2003. ISBN 80-7021-432-5.

Internetové odkazy:

Documenta Catholica Omnia [online]. 2006, poslední revize 12. 6. 2011. Dostupné z:

<http://www.documentacatholicaomnia.eu/02m/0700-0800,_Auctor_Incertus,_Ad_Monachos_Magistri_Regula,_MLT.pdf>.

Documenta Catholica Omnia [online]. 2006, poslední revize 12. 6. 2011. Dostupné z:

<http://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/0360-0435,_Cassianus,_Institutes_Of_The_Coenobia_And_The_Remedies_Vol_1,_EN.pdf>.

Documenta Catholica Omnia [online]. 2006, poslední revize 12. 6. 2011. Dostupné z:

<http://www.documentacatholicaomnia.eu/04z/z_0330-0379_Basilus_Magnus_Regula_LT.doc.html>.

Monastic Manuscript Projekt [online]. 2013, poslední revize 2. 1. 2013. Dostupné z:

< <http://www.earlymedievalmonasticism.org/texts/Regula-magistri.html>>.

Příloha:

Benediktova medaile

1) Příloha číslo 1:

- převzaté z: *Saint Benedict Church* [online] 2016, poslední revize 2016. Dostupné z:

<<http://www.saintbenedict.org/oblates/>>.

2) Příloha číslo 2:

- převzaté z: *Saint Benedict Church* [online] 2016, poslední revize 2016. Dostupné z:

<<http://www.saintbenedict.org/oblates/>>.

1) Příloha číslo 1: přední strana medaile - vyobrazení sv. Benedikta.

2) Příloha číslo 2: zadní strana medaile - kříž sv. Benedikta.

Kříž sv. Benedikta je řádovým znakem Benediktinů a skrývá v sobě Benediktovo zažehnávání proti ďáblovi. Jednotlivá písmena kříže, tak mají svůj význam, jenž značí:

- mezi rameny kříže jsou písmena C, S, P a B:

Crux Sancti Patris Benedicti

Kříž svatého otce Benedikta.

- na svislém břevnu kříže jsou písmena C, S, S, M a L:

Crux Sancta Sit Mihi Lux

Kříž svatý ať je mým světlem.

- na příčném břevnu kříže jsou písmena N, D, S, M a D:

Non Draco Sit Mihi Dux

Drak (ďábel) ať mi není vůdcem.

- nahoře vprostřed kříže v kruhu medaile je slovo:

PAX – pokoj

- může se zde však nacházet i IHS znamenající:

Iesus Hominum Salvator

Ježíš spasitel člověka.

- v kruhu medaile se pak nachází 14 písmen V, R, S, N, S, M, V a S, M, Q, L, I, V, B:

Vade Retro Satana Numqua Suade Mihi Vana

Odstup satane, už mě nikdy nesváděj,

Sunt Mala Quae Libas Ipse Venena Bibas

tvé sliby jsou jen klam, svůj jed si vypij sám.

Summary:

BENEDIKTOVA KNIHA

ŘEHOLE ZÁPADU

BENEDICT'S BOOK

MONASTIC RULE OF WESTERN

TEREZIE VALOVÁ

The thesis focuses on a piece of work in the form of a monastic rule which considerably influenced the whole Christian world, significantly contributed to the formation of spirituality of monastic communities, shaped the European culture and has much to say even today. The rule derives its name from its author, St. Benedict of Nursia. Given the considerable impact of his work on shaping the subsequent history of monasticism, St. Benedict is rightly called the Father of Western Monasticism.

The first part introduces the Rule of Saint Benedict (*Regula Benedicti*). It refers to the period of its creation when certain common foundations of monastic life existed but lacked any solid anchoring. Despite the existence of other monastic rules, the Rule of Saint Benedict became the leading one thanks to its clarity and brevity.

The second part deals with the Rule of the Master (*Regula Magistri*), an anonymous collection of monastic precepts which played a significant role as a source material for the Rule of Saint Benedict. St. Benedict took a large number of rules from it while he edited some of the original rules and intentionally omitted others. He moderated the strict text of the Rule of the Master since he was aware of human weakness. He infused the precepts with love.

The third part, the longest in its content, focuses on the spiritual dimension of the Rule of Saint Benedict which seeks to follow Christ. St. Benedict's Tools of Good Works set a strategy of fighting which resulted in restoration of human dignity and fulfillment of the Image of God (Imago Dei). The power of these spiritual tools has preserved throughout history and keeps on being perceived as an effective weapon on the path to self-knowledge and spiritual maturation. St. Benedict's appeals inspire restoration of humanity and open a dimension leading to watchfulness, obedience, humility and love. St. Benedict's legacy is a possible way to restoring and implementing the Imago Dei because he grew up on the words of the Scripture, gained experience in an exemplary and virtuous life, and confirmed his power in the existence of the Order of Saint Benedict (Ordo Sancti Benedicti), a significant religious order which is still active worldwide. The legacy should not serve only behind the walls of monasteries because its scope in the field of spiritual renewal has a lot to offer to the people outside the monastic world too.